

АГЕНЦІЯ РЕЛІГІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

АРІ

№ 11 (360)

Інформаційний бюлетень

Звіт Радіо «Воскресіння»

30 листопада 2005 р.

**Агенція
Релігійної
Інформації**

**Видавець: Підприємство
«Агенція Релігійної інформації»
Фонду сприяння Свободі Слова
(м. Львів)**

Головний редактор
Богдан Дубінський
Голова ради Фонду
Мирослав Павлюк

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого
засобу масової інформації
Серія КВ №8306 від 12.01.2004 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію
інформаційного агентства
як суб'єкта інформаційної діяльності
Серія КВ №37 від 11.10.2000 р.

Над випуском працювали:

Літературний редактор
і перекладач

Зоряна Курдина

Фотокореспондент

Андрій Конак

Верстка

Сергій Плахотнік

Відповідальний секретар

Лідія Пуза

Адміністратор видруку
і розповсюдження

Василь Павлюк

Адреса:

79016, м. Львів,
вул. Озаркевича, 4.
Тел.: (0322) 72-27-02,
74-23-03, 74-20-85

Факс: (0322) 297-08-75

e-mail: ari@rr.lviv.ua

Кореспондентський пункт

у м. Києві:

Тел./факс (044) 464-93-96

www.rr.lviv.ua

На обкладинці:

стор. 1, 24 — Жалобна церемонія
у Києві, присвячена пам'яті жертв
Голодомору та політичних репресій
на Україні. 26 листопада 2005 р.
(див. стор. 10-13)

НОВИНИ УГКЦ

Відтепер Львів — архієпархія

10 листопада 2005 року в Архієпископському соборі Святого Юра відбулася історична подія в житті Української Греко-Католицької Церкви. У цей день, під час Архієрейської Божественної Літургії, яку очолював Блаженніший Любомир Гузар, Верховний Архієпископ Києво-Галицький УГКЦ, було урочисто проголошено декрет про піднесення Львівської єпархії до гідності архієпархії. Також відбувся чин введення на престол нового правлячого єпископа Львівської архієпархії — Високопреосвященного Владики Ігоря Возьняка.

Після перенесення осідку Глави УГКЦ зі Львова до Києва 29 серпня 2005 року Блаженніший Любомир, згідно з канонами 220 §3 ККЦ, своїм декретом іменував протосинкела Львівської архієпархії Преосвященного Владику Ігоря Возьняка Адміністратором Львівської архієпархії УГКЦ. А згідно із рішенням Синоду Єпископів УГКЦ, який проходив 24-31 серпня 2005 року у Львові, Владика Ігор був обраний Архієпископом Львівської архієпархії.

Для участі у Божественній Літургії, під час якої відбулися справді важливі історичні події (піднесення Львівської єпархії до гідності архієпархії та інтронізація правлячого архієрея), до собору Святого Юра прибуло сімнадцять владик, членів Синоду Єпископів УГКЦ, а також гості з-за кордону, зокрема владика Ян Баб'як, Єпарх

Прияшівський (Словаччина), та архієпископ Сергій Гаєк, Апостольський візитатор Білоруської Греко-Католицької Церкви. У спільній молитві взяли участь численне духовенство, монашество та миряни.

У проповіді Блаженніший Любомир передусім привітав усіх учасників торжества, а серед них в особливий спосіб звернувся до матері, братів і сестер Владики Ігоря. Відтак Глава УГКЦ торкнувся теми перенесення осідку Глави УГКЦ зі Львова до Києва. Говорячи про це, Блаженніший Любомир висловив щирі слова вдячності єпископам, священникам, монашеству та мирянам. «Але моя особлива подяка — Владиці Ігореві, який за останні чотири роки взяв на себе тягар адміністративної праці в єпархії і тим самим дав мені можливість посвятитися іншим завданням... Я вам дуже вдячний за вашу терпеливість і витривалість в цьому урядуванні», — продовжив Предстоятель УГКЦ. Після цього Блаженніший Любомир сказав, що хотів би попросити пробачення за те, чого не зробив чи зробив погано. Проповідник запевнив, що зі свого боку не бере з собою до Києва жодної образи на тих, хто, можливо, у якийсь спосіб зробив що-небудь йому на шкоду. За словами Блаженнішого Любомира у такий спосіб його розлука із вірними архієпархії відбудеться, як між приятелями, як між братами і сестрами. Також у проповіді Глава УГКЦ побажав Владиці Ігореві щасливої подальшої дороги, адже владика не розпочинає з нуля, а, у світлі нового призначення, продовжуватиме розпочату ним справу.

Наприкінці Літургії, після заамвонної молитви, о. д-р Святослав Шевчук, керівник Патріаршої курії УГКЦ, прочитав грамоти про відзначення міста Львова серед усіх єпархіальних центрів, залишаючи за ним статус архієпархії, який це місто мало, коли воно було осідком митрополитів та верховних архієпископів та про іменування, поставлення та проголошення Владики Ігоря Архієпископом Львівським. Відтак відбувся чин введення на престол.

о. Георг Яців,
прес-секретар Глави УГКЦ

ДОКУМЕНТ

Грамота потвердження Львівської Архієпархії Української Греко-Католицької Церкви

*На славу
Святої, Єдиносущної, Животворящої і Нероздільної Трійці,
Отця і Сина, і Святого Духа.
Амінь.*

*Смирений Любомир,
Божою милістю, у повному співучасті
з Римським Апостольським Престолом,
Верховний Архієпископ Києво-Галицький*

Високопреосвященним
Митрополитам і Архієпископам,
Преосвященним Єпископам,
всечесному духовенству, преподобному монашеству,
возлюбленим братам і сестрам помісної
Української Греко-Католицької Церкви
в Україні і на поселеннях

Мир у Господі!

Згідно із приписами кан. 57 §3 ККСЦ 21 серпня 2005 р. Б. перенесено осідок Верховного Архієпископа Києво-Галицького зі Львова до столичного міста Києва.

Місто Львів було осідком Галицької митрополії від 1807 року, коли перебування у Києві греко-католицького Митрополита стало неможливим через політичні обставини. За 200 років побуту очільників Української Греко-Католицької Церкви у Львові митрополичий престіл посідали визначні церковні мужі. Завдяки їх відданому служінню та мудрому прововоді, УГКЦ пережила різні лихоліття, і незважаючи на це, укріплювалася та духовно зростала. Наполегливі старання Львівських митрополитів сприяли тому, що вірні нашої Церкви, які з різних причин покидали рідну землю і осідали у Західній Європі, Північній і Південній Америці та далекій Австралії, отримали свою церковну ієрархію. І цим було забезпечено їх приналежність до нашої помісної Церкви.

Таким чином, місто Львів стало матірним городом для наших єпархій на поселеннях. Зважаючи на ці заслуги у минулі 200 років, Синод Єпископів УГКЦ на підставі приписів кан. 85 §1,4 ККСЦ вирішив відзначити місто Львів серед усіх наших єпархіяльних центрів, залишаючи за ним статус архієпархії, який це місто мало, коли воно було осідком Митрополитів та Верховних Архієпископів. Владика, які будуть Правлячими єпископами Львівської архієпархії, носитимуть титул Архієпископа.

Все це ми вчинили на славу Божу і для спасіння повірених нам душ. Наших возлюблених Братів і Сестер заохочуємо до служіння Церкві, щоб творити разом з Вашими Пастирями спільноту любові для поширення Слова Христового Істини і для прославлення Небесного Отця.

Слово Високопреосвященного Владика Ігоря з нагоди його інтронізації

«Дякую Богові, якому я служу» (2 Тим 1,3), — такими словами бажаю звернутися до усіх, що розділяють радість нашої Церкви. Бо, хто любить свою Церкву та свій народ, тому кожен акт, що відноситься до зросту своєї Церкви та народу, приємний, бажаний та милий. У книзі Виходу читаємо про історію Мойсея та вибраного народу. Господь бажає допомогти своєму народові, тому обирає Мойсея на лідера, а той не хоче бути ним. Не бажає йти до фараона, щоб звільнити свій народ із

єгипетської неволі. Коли його посилає Господь, він виправдовується: «Хто ж я такий, щоб йти мені до фараона і вивести синів Ізраїля з Єгипту?» (Вих 3,11). Протилежну історію знаходимо у книгах пророка Ісаї. Коли Господній голос запитував: «Кого б мені послати?» — Пророк Ісаї відповідав: «Ось я, пошли мене» (Іс 6,8). Два різні випадки: один із покликаних борониться і боїться прийняти Господнє розпорядження; інший — сам зголошується, щоб бути зряддям у руках Господніх.

Сьогодні і я стою як один із вас посеред Христового винограднику у кафедрі св. Юра, нашого древнього міста Львова, котре незабаром святкуватиме 750-річчя заснування. Надіюся на його розквіт та славіше майбуття!

Стою, дорогі Львів'яни та вірні львівської Архієпархії, як менший вас, але рівний вам, як кров із крові та плоть від плоті. Мені відомі ваші хрести та ваші тягарі, ваші очікування й сподівання! Стою з черги як правлячий

Закінчення на стор. 4

Продовження. Початок на стор. 3

єпископ Львівської Архієпархії (хтось порахував, що 26-ий) серед світлих постатей, починаючи від першого з архієреїв Львова Макарія Тучапського. Тут правили слово Господньої істини визначні наші Архієреї: Гедеон Балабан, Єремія Тисаровський, Йосиф Шумлянський, а з ними ряд світлих постатей архієреїв нашої Української Греко-Католицької Церкви: Атанасій Шептицький, Антон Ангелович, Михайло Левицький, Григорій Яхимович, Спиридон Литвинович, Йосиф і Сильвестр Сембратовичі, Юліян Сас-Куїловський, слуга Божий Митрополит Андрей Шептицький та Патріарх Йосиф Сліпий, правлячий архієрей Галицької митрополії Володимир Стернюк, Верховний Архієпископ Кардинал Мирослав-Іван Любачівський і правлячий у Львові до недавнього часу, — а разом з тим сьогодні Отець і Глава нашої Церкви Святіший Патріарх Любомир Гузар. Багато із щойно названих постатей призабуто, а їх славі дії та служіння нам маловідомі. Тремчу, коли згадую про визначних архієреїв Львова, а особливо митрополита Андрея Шептицького, що прийшов у Львів молодим, маючи всього 35 років. Але це була людина надзвичайних здібностей, повний енергії і сили «бути правдивим українським митрополитом» — як заявив він у своїй інтронізаційній промові (автор — о. Є. Небесняк: «Митрополит Андрей», розд. «Єпископ древнього Львова»).

Як, з волі Божої, їх послідовник пригадую деякі їхні імена, щоб черпати з їхнього досвіду та ревного служіння Церкві, нашому народові та Україні. Хочеться допомагати кожній особі зокрема будувати Царство Боже у їхніх душах. Бажаю разом із священниками провадити довірений нам вірний люд, з Божою поміччю, до освячення та спасіння, засилаючи ревні молитви до Господа.

Як Львівський архієпископ Української Греко-Католицької Церкви, бажаю жити з усіма представниками інших Церков та віровизнань в душі любові і порозуміння. Жниво велике, а женців обмаль (Мт 9,37; Лк 10,2). Надіюся на добру співпрацю із нашою владою. Бажаю трудитися над освяченням наших священників та мирян. Бажаю продовжувати служити Богові і своєму народові. Знаю, що моє служіння

не буде усім подобатися, що багато-хто буде критикувати і не любити, але для мене важливо докласти зусиль, щоб подобатися Богові, котрий мене краще розуміє, як люди...

Молю і буду молити Бога, Господаря жнив, щоб він посилав багато самовідданих женців-священиків та активних мирян, щоб трудилися над освяченням Божого народу. Від віруючого народу, насамперед від інтелігенції, чекаю активної участі і щирої підтримки в справах діяльності Архієпархії.

Запевною готовність допомагати потребуючим і бути відкритим на співпрацю з кожною особою по мірі тих, хто буде допомагати мені. Через Вас — мирян, прагну дійти до кожного мешканця Львова і мешканців львівської Архієпархії, в кожен дім, в установу, до всіх суспільних інституцій і спільнот.

Велику надію покладаю на організованих мирян і, особливо на молодь. Тобі, золота молоде, належить майбуття. Ти — надія Церкви і Держави! За Вас, дорогі брати і сестри, засилаю щирі молитви, щоб випросити для Вас щедрих дарів Пресвятої Трійці і Пресвятої Богородиці.

Я вдячний Господу Богу за ласку життя, віру й священство! За приналежність до Вселенської Церкви і до українського народу! За дар свободи нашій нещодавно переслідуваній Церкві, за свободу мого народу! За те, що навколо знаходжу прихильних друзів готових допомагати! Я вдячний Пресвятій Богородиці за неустанну поміч, покров і заступництво! Я дякую моїм батькам за дар життя, за те, що прищепили мені віру, надію та любов до Бога й ближнього!

Дякую Владикам Синоду нашої Церкви, котрі довіряють мені та запропонували мою скромну особу на дуже відповідальний уряд! Дякую Отцеві і Главі нашої Церкви, Блаженнішому

Любомиру, котрий знайшов час і радо прибув сюди, щоби разом помолитися і, як Отець й Глава нашої Церкви, виконати свою місію у представленні єпископа своєї Церкви!

Я вдячний Господеві, що міг бути під безпосереднім проводом Вашого Блаженства, як помічник у Львівській Архієпархії. Нехай Господь винагородить Вас за Ваше батьківське ставлення до мене! Зі своєї сторони буду старатися про ознаки любові і шану для Настоятеля нашої Церкви. Дуже дякую Вашій любові, брати в єпископстві, що присутні тут з вдячності до Бога, прибули теж з-за меж України, вшановуючи сьогоднішнє свято!

Вдячний священникам, ченцям та черницям, що бажали помолитися та просити у Бога сили й мудрості для мене! Дякую моїй родині, що прибула сюди на скромне торжество! Вдячний представникам влади та запрошеним гостям, котрі прибули розділити спільну радість! Нашим хористам, що своїм співом звеличують Божу славу! Усім присутнім і не присутнім на нинішньому торжестві Нашої Церкви, які одноставно і купно з'єдналися в щирій молитві за добро Церкви, Народу і Держави. Усіх, особливо вірних нашої Архієпархії прошу про коротку і просту молитву: Господи, помилуй Владика! Разом з повнотою Церкви дякую та молюся до Божого Милосердя благословити продовження розвитку нашої Архієпархії її церковного і народного життя, тому що багато вже зроблено у ній.

Прагну з вірою почати своє нове служіння, з надією провести, з любов'ю звершити все, що Всевишній доручає мені у Своему Божественному Провидінні на спасіння всіх.

Господи, приходжу служити, допоможи мені у цьому відповідальному служінні! Пресвята Богородице, будь при мені, тобі поручаю себе та усіх вірних нашої Архієпархії!

Про Двадцять восьму сесію Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ

10-11 листопада 2005 року у Львові відбулася чергова Двадцять восьма сесія Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ. У сесійних засіданнях взяли участь дванадцять владик, членів Митрополичого Синоду.

У праці Синоду було вирішено доопрацювати з внесеними поправками і доповненнями Статут Пресвітерської єпархіальної ради, а відтак скерувати його на друге читання. Було прийнято

в цілості з внесеними поправками і доповненнями розділ Душпастирського плану щодо фінансово-економічного життя парафій, а також доручено доопрацювати з внесеними поправками і доповненнями Положення про Єпархіальну економічну раду і скерувати на друге читання.

Під час засідань було присвячено багато часу дискусії над такими трьома темами: належне відзначення сумнозвісної дати 60-річчя Львівського

псевдособору; наступна сесія Патріаршого Собору, присвячена справам молоді та інтенсифікації будівництва й розвитку Патріаршого центру в Києві. Щодо кожної із обговорюваних тем владики Синоду визначили конкретні дати чи напрямки їх реалізації.

Наступна сесія Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії відбудеться на початку наступного року.

*Прес-секретаріат
Глави УГКЦ*

Постанови

Двадцять восьмої сесії Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ

Львів, 10-11 листопада 2005 року Божого

1. Доопрацювати з внесеними поправками і доповненнями Статут Пресвітерської єпархіальної ради і скерувати на друге читання.

2. Для належного відзначення сумнозвісної дати 60-річчя Львівського псевдособору визначити такі головні напрямні тези цього відзначення:

А. Пам'ятаємо, але прощаємо.

Б. Мучеництво.

В. Подяка нашому народові за витривалість.

3. Затвердити проведення таких заходів у рамках відзначення 60-річчя Львівського псевдособору:

— 7 березня — пам'ятна академія у Львові;

— 8 березня — Архієрейська Літургія в соборі Святого Юра у Львові у співслужінні усіх владик і охочих священників;

— 9-10 березня — скорботні хресні ходи в поодиноких (окремих — *ред.*) єпархіях;

— 11 березня — спільний скорботний хресний хід у Львові.

4. Наступну сесію Патріаршого Собору, присвячену справам молоді, провести 19-24 серпня 2007 року Божого. Встановити для цієї сесії назву «Молодь у Церкві третього тисячоліття», девіз — «Учителю, де перебуваєш? Ходить та подивиться» (Ів 1, 38-39), епіграф — «Любіть Церкву! Вона є вашою родиною й духовним храмом, живим камінням якого ви покликані бути» (Звернення Святішого Отця Івана Павла II до української молоді, Львів-Сихів, 26 червня 2001 року Божого).

5. Прийняти в цілості з внесеними

поправками і доповненнями розділ Душпастирського плану щодо фінансово-економічного життя парафій.

6. Встановити єдину суму катедрагику в Києво-Галицькій митрополії УГКЦ розміром 6 гривень від двору.

7. Доопрацювати з внесеними поправками і доповненнями Положення про Єпархіальну економічну раду і скерувати на друге читання.

8. Для інтенсифікації будівництва та розвитку Патріаршого центру в Києві:

А. Створити єдину церковну структуру з центром у Києві зі збирання коштів на потреби будівництва та розвитку Патріаршого центру.

Б. До 1 січня 2006 року Божого створити єпархіальні (єкзархальні) комітети сприяння будівництву Патріаршого центру в Києві.

В. До 30 січня 2006 року Божого створити парафіяльні комітети сприяння будівництву Патріаршого центру в Києві.

Г. Прийняти «Пам'ятку для учасників проведення інформаційно-молитовної кампанії «Собор єднає всіх».

Д. Розпочати 18 грудня 2005 року Божого завершальний етап збирання коштів на будівництво Собору в Києві.

9. Розпочати канонічну процедуру попередження священників з Підгорецького монастиря о. Іллі Догнала, о. Методія Шпіржіка і о. Маркіяна Гітюка, через їхні неприпустимі дії.

10. Двадцять дев'яту сесію Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ провести 7-8 березня, 2006 року Божого у Львові.

«...Не треба забувати про роль молитви»

Під час прес-конференції у Львові 16 листопада Предстоятель УГКЦ повідомив, що в рамках відзначення 60-річчя Львівського псевдособору відбудуться наукові конференції у Львові, Києві та Римі, на яких буде проведено історичний аналіз події, а також вивчено питання співпраці Держави і Церкви. Щодо наступної сесії Патріаршого Собору Блаженніший Любомир розповів, що з наступного року в єпархіях та екзархатах УГКЦ відбуватимуться з'їзди та конференції, що випрацюватимуть пункти плану для сесії, яка, згідно із рішенням Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії, проходила 19-24 серпня 2007 р. За словами Глави УГКЦ, Церква планує заангажувати до участі у ньому якомога більше молоді, щоб дати їй нагоду висловити свої турботи та сподівання.

Було також оприлюднено «Заклик до молитви Блаженнішого Верховного Архієпископа до вірних Української Греко-Католицької Церкви та всіх людей доброї волі». У документі, зокрема, зазначено: попри те, що внаслідок нещодавніх політичних подій з'явилось бажання опустити руки, така поведінка є неприйнятною для християнина, який покликаний вірити і надіятися. Тому, на думку Блаженнішого Любомира, потрібно працювати, а також у молитвах ввірити Богові державу і народ. «У час наближення виборів не треба забувати про роль молитви, — сказав, коментуючи цей Заклик, Глава УГКЦ. — Минулорічні президентські вибори — одна з кращих сторінок в історії нашого народу, у якій молитва відіграла велику роль. Зараз треба подякувати Богові за це».

До річниці Помаранчевої революції

Майдан знову молився

22 листопада 2005 р. Україна вперше у своїй історії святкувала державне свято — День свободи. У першу річницю Помаранчевої революції на Майдан Незалежності до Києва прибули десятки тисяч громадян, які прагнули належним чином відзначити торішні події, що спричинилися до духовного пробудження народу. Як і минулого року, на головну площу столиці прийшли також представники Церков та релігійних організацій України. Спільна молитва передусім розпочалася із Молебня, який відслужили представники традиційних Церков. Відтак слова молитви виголосили Владика Маркіян Трофим'як (РКЦ в Україні), представники протестантських Церков та мусульман. УГКЦ представляв кардинал Любомир Гузар.

Після Молебня у своєму коментарі для Телерадіокомпанії «Ера» Любомир Гузар зазначив, що ця річниця стає нагодою для роздумів.

«Така чисельна присутність людей сьогодні на Майдані, — продовжив Глава УГКЦ, — свідчить про те, що у народі є багато добра, яке шукає свого виходу, своєї реалізації. У ці години на майдані панує така приємна атмосфера тому, що це є щось, що виходить з душі народу». А на запитання журналіста про те, що можна сказати тим, хто зневірився, Блаженніший Любомир відповів, що, мабуть, причиною виникнення такого стану є сподівання на когось, хто прийде і все за нас зробить. При тому люди забувають, що Царство Боже, добро є всередині людини і потрібно самим працювати, щоб його здобути та реалізувати.

Звернення владика

Юліана Вороновського, єпарха Самбірсько-Дрогобицького УГКЦ, до вірних з нагоди відзначення річниці Помаранчевої революції:

«Минає рік з того часу, як український народ об'єднався на Майдані у Києві, щоб відстояти своє право жити в незалежній та демократичній державі. Тоді весь світ побачив правдиве обличчя народу мужнього, саможертвовного, готового боротись за свої права мирним, демократичним шляхом і здатного досягти перемоги. Та й наперед самі українці усвідомили себе як на-

род, не розділений на Схід і Захід, на лівих і правих, на православних і католиків. Популярні тоді гасла «Нас багато — нас не подолати», «Схід і Захід разом» були не просто теоретичними лозунгами кампанії, але виражали дух, яким жив народ, були правдивим відображенням того, чим жив кожен пересічний українець.

Минув рік... Сучасна ситуація в Україні не є найкращою. Проте, надія на краще майбутнє не помирає, і не може померти, адже для нас, християн, надія дає впевненість у завтрашньому дні. Саме надія має проявлятися конкретно, у щоденності, надавати динамізму вчинкам того, хто вірить у Бога.

Бог кожного з нас заохочує брати активну участь у суспільному житті, ставати на захист прав убогих, безробітних, охороняти навколишнє середовище. Християнин у світі має бути закваскою, з діл котрого росте тісто, щоб таким чином швидше наставало Боже Царство, «нове небо і нова земля» (пор. Од 21,1).

Надію слід плекати і в особистому житті, прагнучи святості, жити євангельським духом любові та служіння у сім'ї, на місці праці, відпочинку. Св. Василій Великий каже: «Той, хто працює для святості не буде ошуканий у своїй надії, бо його мета виправдала боротьбу, даючи певне й вічне Небесне Царство».

Дозвольмо, щоб надія формувала наше життя, змінювала світ на краще. Адже справжнім учням Христа ніколи не байдужа доля України, їхніх братів і сестер, свого майбутнього. Вони прагнуть справжньої повноти життя, оновлення та зустрічі з Богом «обличчям в обличчя» (1 Кор 13,12).

Святкування річниці Помаранчевої революції в Римі

З благословення владика Гліба Лончини, Апостольського візитатора для українських греко-католиків Італії, Іспанії та Ірландії, в приміщеннях собору Святої Софії в Римі відбулося святкування річниці Помаранчевої революції, яке розпочалось ще у суботу 19 листопада, вечірньою відправою.

У неділю після богослужіння присутні мали можливість переглянути фільм «Українці в Італії — вибори та революція», сотні фотографій на моні-

торі у фойє. Посольство України в Італії та Християнське Товариство Українців представили свої фотозбірки з подій на Майдані та в Італії. Того ж дня пройшла також конференція, в якій взяли участь Георгій Чернявський, посол України в Італії, Григорій Хоружий, посол України при Ватикані, науковці, представники Українсько-Італійського Товариства та ін.

«В головах кожного з нас роїлися думки почутого, — розповідає один з організаторів святкувань у Римі Святослав Говгера — Революція почалася там, на Майдані, але вона триватиме роками, і закінчиться лише тоді, коли Україна справді стане на ноги. В ті незабутні дні, раптом нам знову повернулося відчуття нації, — не колективного стада, яке можна послати на заклання, не аполітичної маси, а нації, свідомого дисциплінованого організму, згуртованого почуттям свободи, гідності і власної ідентичності. Хтось із британських політологів назвав Помаранчеву Революцію «найелегантнішою революцією Нового Часу». Як не загубити цього? Сьогодні ми часто чуємо такі слова, як «розчарування», «депресія» тощо. Не було депресії на морозному Майдані. Кажуть, у війну люди на грип не хворіють. А звідки зараз це почуття? Від безсилля? Але якщо кожен з нас, в своєму маленькому просторі буде чесно і наполегливо робити все, що може, для добра свого народу, то незабаром побачимо результати. Молитва і праця, це два крила, що піднесуть нас із землі».

Як святкувало львівське студентство

Львівські студенти, зокрема з Українського Католицького Університету, 21 листопада, в день Святого Архистратига Михаїла, і в переддень першої річниці початку Помаранчевої революції, закликали усіх разом помолитися за збереження ідеалів Майдану та розвиток демократичної держави.

Цього дня за ініціативи студентів УКУ відбувся молитовний хід вулицями Львова, який розпочався біля стін alma mater і вирушив до Святоюрського архієпископального собору УГКЦ, де о 17:00 розпочалася Божественна Літургія.

Закінчення на стор. 8

НОВИНИ УПЦ КП

Патріарх Філарет: розлад в Україні вигідний Московській патріархії

Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет закликає духовенство і мирян Української Автокефальної Православної Церкви до єднання без згоди ієрархії УАПЦ. Про це він сказав 17 листопада 2005 р. на прес-конференції в агентстві УНІАН (Київ).

«Єпископат Київського Патріархату звертається до духовенства і мирян Української Автокефальної Православної Церкви йти на з'єднання з Київським Патріархатом без ієрархії. Наша Церква готова приймати і парафії, і духовенство у склад Київського Патріархату для того, щоб створити в Україні єдину Помісну Православну Церкву», — сказав Патріарх Філарет.

Він повідомив, що через позицію єпископату УАПЦ були зірвані досягнуті між Церквами у вересні-жовтні цього року домовленості про об'єднання. Патріарх повідомив, що на словах архієреї УАПЦ виступають за об'єднання, а на ділі роблять усе, щоб воно не змогло відбутися. З цією метою уже після досягнення домовленостей про проведення спільного Об'єднавчого собору 19 листопада 2005 р. та утворення спільної Передсоборної комісії, з боку єпископів УАПЦ почали висуватися вимоги, які суперечили букві та духу раніше підписаних документів.

Патріарх Філарет наголосив, що

свою провину за зрив об'єднання Церков єпископи УАПЦ намагаються покласти на УПЦ Київського Патріархату, але всі ці звинувачення не мають під собою підстав. «Ми пішли на компроміс і погодилися з багатьма умовами, але вони (УАПЦ) поставили такі умови для того, щоб ніякого об'єднання не було», — сказав Патріарх. На його переконання, якщо УАПЦ хоче об'єднатися, ніяких умов не повинно бути взагалі. «Причина не в умовах, а в небажанні УАПЦ створювати єдину Помісну Православну Церкву», — вважає Патріарх Філарет.

Він зауважив, що переважна більшість єпископів УАПЦ почали висувати вимоги, сутність яких зводилась до одного: передумовою об'єднання має стати відставка Предстоятеля Київського Патріархату, що цілком збігається з позицією Московського Патріархату. «Ми на такі умови піти не могли, оскільки це призвело б не до зміцнення Київського Патріархату, а до його руйнації. Якби Київський Патріархат прийняв такі умови, він пішов би на самознищення», — переконаний Патріарх.

Предстоятель УПЦ КП зауважив, що саме за часів його патріаршества Київський Патріархат зміцнів утричі — із 1200 парафій у 1995 році до близько 4 тисяч парафій насьогодні. Крім

того, сказав він, виконання таких вимог призвело б до деструктивних наслідків у Київському Патріархаті — почалась би боротьба за патріаршество. «Нашу Церкву хотіли шттовхнути на шлях не зміцнення Помісної Православної Церкви, а на шлях самознищення, розбрату і ворожнечі», — наголосив він.

Патріарх Філарет переконаний, що за цими діями стоять «зовнішні сили». «Наша сусідня держава і Російська Церква не бажають, щоб українське православ'я об'єднувалось і створювалась єдина Помісна Церква. Для Московської Патріархії вигідніше, щоб в Україні йшов розлад не тільки в політичній атмосфері, а й на церковній ниві. Ці сили прикладають всі зусилля, щоб такого об'єднання не було», — зауважив Патріарх.

За його словами, об'єднання Церков без згоди ієрархії УАПЦ не призведе до прогистояння: «Я думаю, що наш заклик не може призвести до напруження, оскільки це буде добровільний перехід парафій УАПЦ до Київського Патріархату». Водночас Патріарх наголосив, що рано чи пізно українське православ'я об'єднається в одну Помісну Церкву. Відповідаючи на запитання, коли це станеться, Патріарх сказав: «Про це знає Господь Бог».

Звернення

єпископату Української Православної Церкви Київського Патріархату до духовенства і віруючих Української Автокефальної Православної Церкви з приводу об'єднавчого процесу між УПЦ Київського Патріархату і УАПЦ

Всечесні отці,
дорогі браття і сестри!

З сердечним сумом сповіщаємо вас, що через непослідовну та неконструктивну позицію єпископату Української Автокефальної Православної Церкви були зірвані досягнуті між нашими Церквами у вересні-жовтні цього року домовленості про об'єднання в єдину Помісну Українську Православну Церкву. На словах виступаючи за об'єднання, на ділі архієреї УАПЦ роблять все для того, щоб воно не змогло відбутися. З цією метою вже після до-

сягнення домовленостей про проведення спільного Об'єднавчого собору та утворення спільної Передсоборової комісії з боку єпископів УАПЦ почали висуватися вимоги, які суперечили букві та духу раніше підписаних документів.

Свою провину за зрив об'єднавчого процесу єпископи та інші окремі діячі УАПЦ намагаються покласти на УПЦ Київського Патріархату та її Предстоятеля. Але всі ці звинувачення не мають під собою правдивого підґрунтя.

Об'єднання називають передчасним і поспішним. Але перші кроки до об'єднання були зроблені ще у 1995 році

на зустрічі попередніх Предстоятелів УПЦ КП і УАПЦ. У 2000-2001 рр. щодо об'єднання був підписаний ряд домовленостей, в тому числі у Константинопольській патріархії. Серед них — домовленість про спільне служіння єпископату і духовенства двох Церков. Предстоятель УАПЦ відкликав, на жаль, свій підпис під цими домовленостями, а єпископи УАПЦ не виявили бажання до співслужіння та відхиляли неодноразові пропозиції з цього приводу з боку архієреїв Київського Патріархату.

Закінчення на стор. 8

Закінчення. Початок на стор. 7

Окремі представники УАПЦ намагаються виправдати своє зволікання з об'єднанням бажанням мати на це благословення Константинопольського Патріарха. Але, по-перше, і Святіший Патріарх Варфоломей, й інші ієрархи Константинопольського Патріархату неодноразово висловлювали свою підтримку об'єднаної процесу, тому повторне висування цієї вимоги є спробою приховати своє небажання об'єднання. По-друге, якщо і Київський Патріархат, і УАПЦ вважають себе автокефальними, тобто адміністративно незалежними Церквами, то вимога благословення Предстоятеля іншої Помісної Церкви, як умови їх об'єднання, може бути пояснена або необхідністю у канонічному праві, або бажанням відмовитися від статусу автокефалії.

Розуміння логіки об'єднаної процесу неможливе без наявності об'єктивного погляду на сучасний стан українського православ'я. Насьогодні Київський Патріархат налічує в Україні близько 4000 громад, в той час як УАПЦ, за її власними даними — трохи більше 500 громад. В УПЦ Київського Патріархату є 41 архієрей, в УАПЦ — 5 єпархіальних архієреїв. Київський Патріархат представлений у всіх областях України, а громади УАПЦ практично повністю зосереджені в трьох галицьких областях. Згідно опитувань Київський Патріархат за рівнем підтримки віруючих є провідною конфесією України, в той час як рівень підтримки УАПЦ — менше одного відсотка. Київський Патріархат має міцну розвинену церковну структуру, а його Предстоятель щороку визнається рейтингом авторитетного видання «Кореспондент» найвпливовішим релігійним діячем України та входить до перших 15 впливових діячів нашої держави. В УАПЦ протягом останніх десяти років відбувається постійне протистояння, вона роздирається протиріччями серед єпископату. Насьогодні важко навіть

Закінчення. Початок на стор. 6

Після Літургії і виступів церковної ієрархії похід вирушив від собору св. Юра до фігури Матері Божої на проспекті Свободи. Під час походу співали Акафіст до Архистратига Михаїла. Біля фігури відслужено Молебен до Матері Божої.

22 листопада в стінах УКУ відбу-

говорити про УАПЦ як єдину Церкву, бо фактично вона складається з трьох груп, які перебувають одна з одною в дуже складних, а часом і у відверто ворожих стосунках.

Результатом об'єднаної процесу має бути посилення і утвердження єдиної Помісної Церкви, а не привнесення в неї розбрату, ворожнечі та непорозуміння. Виходячи з цих міркувань, єпископатом Київського Патріархату була запропонована компромісна модель об'єднання, яка максимально враховує об'єктивні інтереси як ієрархів УАПЦ, так і цієї Церкви в цілому. На жаль, переважна більшість єпископів УАПЦ почали висувати вимоги, сутність яких зводилася до одного — передумовою об'єднання має стати відставка, в тій чи іншій формі, Предстоятеля Київського Патріархату. Така умова, що цілком збігається з позицією Московського Патріархату, не може бути прийнятною.

Досвід конфліктів в УАПЦ протягом 1993-2005 рр. засвідчує, що без міцного і авторитетного керівництва Помісна Церква в сучасних умовах приречена перетворитися у спільноту маленьких юрисдикцій, які взаємно поборюють одна одну і майже ніяк не впливають на життя суспільства. Представників Московського Патріархату та ворожі незалежній Україні політичні сили така ситуація повністю влаштувала б — але чи влаштує це патріотів України? Спільними зусиллями ми повинні розбудувати духовно впливову і організаційно міцну єдину Помісну Українську Православну Церкву, а не перетворювати її на своєрідні клуби шанувальників того чи іншого ієрарха. Твердження про те, що нехай наша Церква буде маленькою, але «чистою» — шлях до сектантства, свідчення духовної сліпоты, гордині та відсутності самокритичності.

Ніхто, крім нас самих — православних ієрархів, духовенства і віруючих в Україні, — не розв'яже існуючих проблем.

лася презентація українського перекладу книги польської дослідниці Олі Гнатюк «Прощання з імперією» («*Żegnanie z imperium*»), присвяченої різним аспектам життя українського суспільства від часу падіння СРСР до початку 2000-их років.

У велелюдній презентації цього напручуд глибокого і різнобічного дослі-

Інші Помісні Церкви можуть цьому сприяти або заважати, але сподіватися, що хтось зі сторони приведе нас до порозуміння — марно. Самооманою є також і сподівання окремих ієрархів УАПЦ на «сепаратне визнання». Невже хтось справді вірить в те, що організаційно слабка, розсварена церковна юрисдикція, ієрархи якої не визнають один одного, може бути визнана Світовим Православ'ям?

Є й такі, що пропонують фактично відмовитися від автокефалії Української Церкви, влитися до структури іншої Помісної Церкви. Ці діячі вважають себе українськими патріотами, але чим названий шлях відрізняється від того, який пропонує Московський Патріархат? Невже весь сенс боротьби в ХХ ст. Української Православної Церкви за автокефалію зводиться до того, щоб через амбіції кількох ієрархів втратити її?

З боєм констатуємо все це, ми звертаємося до духовенства і віруючих УАПЦ із закликом — не чекаючи, доки єпископи розмірковуюватимуть над наслідками об'єднання для них особисто, об'єднуватися з Київським Патріархатом в єдину Помісну Українську Православну Церкву. Продиктована приватними інтересами, непослідовна, а інколи й ворожа щодо об'єднання позиція архієреїв УАПЦ не повинна і не може стати на перешкоді об'єднання Православної Церкви в Україні. Сподіваємося, що ви — наші брати і сестри, православні пастирі та вірні, виявите мудрість, патріотизм і розуміння інтересів цілої Православної Української Церкви та незалежної Української держави.

Закликаємо на всіх вас Боже благословення!

*Від імені єпископату
Української Православної Церкви
Київського Патріархату*

Філарет
Патріарх Київський

дження взяли участь представники видавництва «Критика» (Київ), яке видало книжку, та керівництва УКУ, авторка книги Оля Гнатюк та добре знана і шанована в Україні, зокрема, у Львові, п. Богуміла Бердиховська (Варшава) — координатор численних програм польсько-української співпраці у культурологічно-суспільній сфері.

НОВИНИ З ВАТИКАНУ

***

Процес беатифікації покійного Папи Римського Івана Павла II може завершитися в рекордно короткий термін і тривати менше одного року. Про це повідомляють італійські ЗМІ, посилаючись на думку колишнього особистого секретаря Папи, а в даний час — архієпископа Краківського Станіслава Дзвіша.

Теперішній Папа Бенедикт XVI оголосив про початок беатифікаційного процесу Івана Павла II вже у травні менше, ніж за місяць після його смерті, не чекаючи п'ятирічного терміну, зазвичай необхідного у таких випадках — з огляду на заслуги Івана Павла II. Раніше сам Іван Павло II прийняв аналогічне рішення щодо піднесення до лику святих матері Терези Калькутської.

13 травня розпочався процес беатифікації Івана Павла II, а 28 червня було оголошено про створення спеціального трибуналу, покликаного вивчити всі обставини життя Кароля Войтили.

Церковний трибунал, який вирішує питання про беатифікацію Кароля Войтили, засідатиме у Кракові. Всі мешканці Краківської архієпархії, які матимуть бажання поділитися спогадами про Івана Павла II, зможуть поговорити з членами трибуналу особисто і за зачиненими дверима.

Місцева преса повідомляє, що бажання розповісти про свої зустрічі з покійними Папою вже виявили майже 100 осіб, включно з самим архієпископом Дзвішем.

Архієпископ також оголосив, що Католицька Церква вирішила створити міжнародний добротинний фонд, який носитиме ім'я Івана Павла II. Штаб-квартира фонду також розташується у Кракові на території колишнього хімзаводу «Сольвей», де під час німецької окупації працював юний Кароль Войтила. Комплекс складатиметься з центру міжрелігійного діалогу, шпиталю, музею і просвітницького центру.

***

Слово «беатифікація» має латинське коріння і складається з двох частин: *beatus* — блаженний і *facio* — чинити. Першу беатифікацію було здійс-

нено в 1662 році стосовно Франциска Сальського — видатного католицького мислителя.

Власне процес, згідно з канонічним правом, формально скидається на загальноприйнятну процедуру суду. Спочатку у Ватикан надходить достатньо повне досье кандидата на прославу в лику блаженних, — тобто документи і свідчення, які підтверджують праведність його життя.

Перевіріці піддається вся кореспонденція людини, її записи, ретельно вивчається життєвий шлях. Окрім цього, потрібно встановити хоча б один випадок дивовижного і цілковитого зцілення невиліковнохворої людини, як правило, такого, що не має наукового пояснення, але підтвердженого медиками, і такого, що сталося за молитвами до кандидата на прославу.

Католицька Церква в даний час збирає свідчення про імовірні дива, що сталися з віруючими після звернення до Івана Павла II, в тому числі — після його смерті. Для збору свідчень відкрито спеціальний сайт в Інтернеті.

Коли збір фактів завершено, відбувається заслуховування свідчень прихильників канонізації. До складу епархіального трибуналу входить і «захисник справедливості» — людина, обов'язком якої є ставити під сумнів всі факти, представлені на розгляд комісії. Якщо засідання завершується на користь кандидата, його досье надходить на розгляд Конгрегації у справах святих, де документи розглядає вже інша комісія, до якої можуть входити навіть представники інших релігій та миряни. Комісія повинна визначити, чи не має диво, яке приписується кандидатові, наукового або хоча б логічного пояснення.

Якщо комісія не знаходить такого пояснення, Конгрегація підтверджує, що диво справді мало місце, і здійснив це диво саме кандидат. Лише після цього Папа Римський підписує відповідний офіційний акт про проголошення нового святого.

***

Новим Генеральним директором Ватиканського радіо став отець-єзуїт Федеріко Ломбарді, який досі був директором програм цього радіо. Дире-

ктором програм, у свою чергу, став о. Анджей Копровський, також єзуїт, досі — віце-директор радіопрограм.

О. Федеріко Ломбарді — італієць — народився 1942 р., у 30-річному віці висвятився, посаду директора програм Ватиканського радіо займав з 1991 р.

О. Анджей Копровський народився в Польщі (у Лодзі) 1940 р., прийняв свячення в 1969 р., протягом останнього року займав посаду віце-директора Програм Ватиканського радіо.

***

Керівник зовнішньополітичного відомства Римського Апостольського Престолу архієпископ Джованні Лайоло, який нещодавно відвідав Москву на запрошення міністра зовнішніх справ Росії, зазначив в інтерв'ю для газети «Коммерсант», що Папа Бенедикт XVI «із задоволенням відвідав би Москву», а також був би радий прийняти у Ватикані московського Патріарха.

Архієпископ Лайоло за скеруванням Папи та на запрошення керівника російського МЗС Сергія Лаврова приїздив до Москви, де протягом кількох днів мав зустрічі з офіційними особами і взяв участь у ряді католицьких богослужінь, а також поспілкувався з пресою.

Як відомо, протягом століть відносини між Росією (а згодом СРСР) і Ватиканом традиційно завжди залишалися напруженими. Дипломатичні контакти було відновлено після візиту до Ватикану в 1989 році Михайла Горбачова.

Теперішній Папа проголосив боротьбу за єдність християн однією з головних цілей свого понтифікату. У свою чергу глава РПЦ Алексій II продовжує звинувачувати Римський Апостольський Престол у прозелітизмі (прагненні повернути православних у католицизм) і утворенні католицьких епархій на території, яку РПЦ вважає своєю канонічною. Поза тим кардинал Вальтер Каспер, голова Папської Ради сприяння християнській єдності, заявив на прес-конференції у Римі, що навіряд чи можна найближчим часом очікувати візиту Бенедикта XVI до Росії та його зустрічі з Алексієм II.

За матеріалами закордонних агенцій
підготувала Зоряна Курдина

Екуменічна Літургія в Парижі на вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-33 рр. на Україні

13 листопада Катерина Ющенко, дружина Президента України взяла участь у поминальній екуменічній Літургії в Соборі Паризької Богоматері, прив'язаній вшануванню пам'яті жертв Голодомору 1932-33 рр.

Літургію відправили Апостольський Екзарх УГКЦ у Франції владика Михаїл Гринчишин, помічник Архієпископа Паризького Кардинал Андре Вент-Труа, єпископ УАПЦ у Західній Європі Йоан. На Літургію з'їхалися також українські священники з Бельгії, Нідерландів та Люксембургу.

У короткому інтерв'ю українським журналістам Катерина Ющенко наголосила, що «прийшов час, коли в Україні і за кордоном повинні більше пам'ятати і знати про Голодомор». «Ми не маємо права забути мільйони померлих і повинні гідно вшанувати їхню пам'ять», — сказала вона. Пані Ющенко закликала всіх українців приєднатися 26 листопада до вшанування пам'яті жертв Голодомору і запалити о 16:00 свічку пам'яті.

Як сказав у своїй проповіді помічник Архієпископа Паризького Кардинал Андре Вент-Труа, у Франції поді-

ляють біль українського народу за померлими під час геноциду, штучного голоду, створеного комуністичним режимом. На Літургії був присутній посол України у Франції Юрій Сергєєв. Подія зібрала загалом майже 2 тисячі осіб, більшість яких — парижани. Вже

третій рік поспіль у Соборі Паризької Богоматері українці Франції проводять спільний молебень з французами по вшануванню пам'яті загиблих під час Голодомору 30-х рр. на Україні.

*Прес-служба
Президента України*

1 — На кладовищі Монпарнас біля могили Симона Петлюри 2, 3 — під час і після Літургії в Соборі Паризької Богоматері

«Розгойдані дзвони пам'яті»

25 листопада 2005 р. в Українському домі у Києві відкрилася художньо-публіцистична виставка «Розгойдані дзвони пам'яті», присвячена жертвам голодоморів і політичних репресій в Україні. Виступаючи на церемонії відкриття, Глава держави Віктор Ющенко наголосив, що голодомори ХХ ст. залишаються найбільшою національною трагедією, яку пережила Україна — у них загинуло близько 15 мільйонів українців, тобто більше, аніж під час Другої світової війни.

Президент зазначив, що в темі Голодомору все ще залишається чимало нерозкритих сторінок і що в Україні досі немає пам'ятника, який був би адекватний масштабам цієї трагедії. Глава держави переконаний у необхідності проведення конкурсу проєктів, за результатами якого в Україні буде споруджено такий пам'ятник.

Глава держави підкреслив, що одним з найактуальніших питань залишається створення Українського наці-

онального інституту пам'яті.

Президент із вдячністю згадав усіх тих людей, які багато років тому почали порушувати тему Голодомору, насамперед письменника Василя Барку, який у 1963 р. у своїй книзі «Жовтий князь» уперше вжив слово Голодомор, та поета Бориса Олійника. Віктор Ющенко також нагадав, що вперше Голодомор в Україні 1932-1933 рр. актом геноциду проти українського народу визнав Американський Конгрес у 1988 р. Пізніше аналогічні рішення прийняли парламенти Австралії, Канади, Угорщини, Аргентини і самої України. 24 листопада до цього переліку приєднався сейм Литви.

Президент звернувся до міжнародної спільноти із закликом визнати Голодомор 1932-33 років в Україні геноцидом. Він також висловив думку, що в Україні має бути створений документальний фільм, який би «глибоко від-

образив цю трагічну сторінку нашої історії». Президент подякував Київській міській організації Всеукраїнського товариства «Меморіал» імені Василя Стуса за те, що його члени порушили тему створення в Україні Музею Голодомору.

На виставці представлені художні твори, фотографії, копії документів, які стосуються теми голодоморів та політичних репресій в Україні. На церемонії відкриття виставки звучала музика у виконанні Державного симфонічного оркестру України та ораторії у виконанні хорової капели Києво-Могилянської академії.

Україна пережила в минулому сторіччі три голодомори. Перший — у 1921–23 рр., потім був другий, найстрашніший — у 1932–33 рр. Третій голодомор був одразу по завершенні Другої світової війни — у 1946–47 рр.

У 32–33 рр. внаслідок штучного голоду в Україні померло близько 10 мільйонів людей — понад 20% усього населення. Щогодини вмирало близько 1000 людей. Щодня — 25 тисяч. На думку вчених, наслідки наша країна відчуває й донині. Але Україна іще так і не домоглася визнання у світі Голодомору геноцидом українського народу. Спроба ухвалити відповідну резолюцію Генеральної асамблеї ООН два роки тому провалилася через опір США, Британії та Росії. Тоді в заяві 36-ти країн Голодомор визначили тільки як «національну трагедію». І не більше...

26 листопада — День пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій.

Цей День встановив Віктор Ющенко указом № 1644/2005. Президент України постановив «започаткувати традицію у День пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій, який у 2005 році відзначається 26 листопада, покладати траурні вінки з житніх і пшеничних колосків до пам'ятних знаків, місць поховань жертв голодоморів та політичних репресій, вшанувати пам'ять загиблих хвилиною мовчання та запаленням свічок». Згідно указу, 26 листопада 2005 року о 16 годині на вшанування пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій відбулася хвилинка мовчання, на цей час припинилась робота в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях (крім підприємств, де це не допускається за технологією виробництва), рух громадського та приватного транспорту у населених пунктах з подаванням відповідних звукових сигналів. «На території України 26 листопада 2005 року приспустити Державний Прапор України, обмежити проведення розважальних заходів, внести відповідні зміни до програм радіо і телебачення», — говориться в указі. Президент також доручив Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям «забезпечити проведення вечорів-реквіємів та інших заходів задля відзначення Дня пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій».

Київ

Вранці 26 листопада Президент України Віктор Ющенко з родиною взяв участь у посадці Калинового гаю в районі спорудження Меморіального комплексу пам'яті жертв Голодомору 1932–33 рр. на Дніпровському узвозі в Києві біля каплиці св. Андрія Первозванного.

У заході також узяли участь голова Верховної Ради Володимир Литвин,

прем'єр-міністр Юрій Єхануров, глава Секретаріату Президента Олег Рибачук, секретар РНБОУ Анатолій Кінах, київський міський голова Олександр Омельченко, міністр оборони Анатолій Гриценко, міністр закордонних справ Борис Тарасюк, керівники інших міністерств, народні депутати, а також Віталій Кличко — позаштатний радник Президента, співачки Руслана та Ніна Матвієнко.

Виступаючи перед присутніми на церемонії закладання гаю, Глава держави наголосив на важливості сьогodнішньої події в світлі збереження пам'яті про найбільшу національну трагедію. «Я хочу особливо підкреслити, що найголовніше у цьому дні — побачити момент пам'яті», — сказав В. Ющенко, додавши, що лише таким чином можна не допустити повторення подібних трагедій.

Президент зазначив, що навмисно уникає розмов про політичний аспект Голодомору. Натомість, сказав він, нині слід поспішати зі збиранням свідчень очевидців тих подій, які ще живі. «Переконаний, нам треба поспішати до каяття, нам треба до цього трагічного моменту української історії ставитися таким чином, щоб з нього робили уроки не тільки ми, а й світ», — сказав

Віктор Ющенко. При цьому він нагадав, що на сьогодні до декларації ООН про визнання українського Голодомору приєдналися 63 країни, але цього замало.

Говорячи про сьогodнішню подію, Президент сказав, що ця «проста ідея дасть можливість активно дивитися на нашу історію». При цьому він висловив переконання, що майбутні покоління українців знатимуть про Голодомор значно більше, ніж нинішнє покоління.

У День пам'яті в Калиновому гаї посадили майже триста кущів калини, привезених з різних куточків країни та з усіх районів столиці. Загалом їх планують посадити 10 тисяч — по одному з кожного села, яке пережило голод. Невдовзі біля кущів встановлять таблички з назвами сіл, з яких вони привезені. 33 дерева власноруч посадили Президент та інші керівники держави.

Кількатисячна колона, сформована з представників усіх регіонів України, вирушила з Софіївського майдану до Михайлівського собору. На чолі колони — хоругви та Державний прапор України із жалобними стрічками. У ході взяли участь Президент України, члени уряду, народні депутати, представники дипломатичних місій, люди, які колись пережили голодомори і втратили близьких та здоров'я. Учасники акції несли в руках букети з квітів і пшеничних колосків та запалені сві-

Продовження на стор. 12-13

ЗВЕРНЕННЯ

Президента України Віктора Ющенка в день пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 рр.

Шановні співвітчизники!

Дорога українська громадо!

Сьогодні, в цей скорботний день, я говоритиму про Голодомор 32-33 років. І разом з вами згадую мільйони невинно убієнних тільки за те, що вони були українцями.

Цього тижня я підписав Указ про вшанування пам'яті жертв голодоморів і політичних репресій. Сьогодні ми вперше на державному рівні відзначаємо трагічну дату і молимося за душі загиблих.

Україна довго не могла згадувати про Голодомор. Десятки років ми говорили про цю трагедію тільки пошепки, зі страхом і відчаєм. Нам тлумачили, що в Україні не було голоду, а був неврожай. Нас привчали, що це вигадка, і старанно приховували правду. Але в кожній українській родині — на Слобожанщині чи на Поліссі, в Криму чи Донбасі — знали, що то був голод.

Велика Ліна Костенко писала:

*Ой ти ж роде мій, роде, родоньку?
Чом бур'ян пішов по городоньку?
Роботящий мій з діда-прадіда,
двір занедбаний, Боже праведний!*

Кожна сім'я на власній історії пережила трагедію 32-33 років. У моїй родині згадують діда Івана — сильно-

го і працюючого, — який не пережив страшної зими. У сім'ї моєї дружини щовесни поминають родичів, похованих у селі Зайцівка на Луганщині. У моїй рідній Хоружівці у 32-33 роках полягло 600 людей. Імена тільки 40 з них змогли встановити, інші покояться на сільському цвинтарі під безіменними хрестами, бо смерть косила цілими родинами і вулицями.

Кожного з нас з дитинства вчили святого ставлення до хліба. Моя бабу-

ся Катерина збирала зі столу хлібні крихти й наказувала дітям доїдати все до скоринки. Такою є історична пам'ять народу, що пережив божевілля голоду.

Важко збагнути, що за геноцидом стояла політика. Страшно усвідомлювати, що цей експеримент задумався заради одного — знищення свідомої української людини. А полігоном для експерименту було обрано село — коліску української нації.

Голодомор став одним з найжахливіших злочинів в історії людства. Рахунок загиблих йшов на мільйони. Україна втратила чверть свого населення. Щохвилини вмирало 17 людей, щогодини — 1000, майже 25 тисяч — щодня. 11 тисяч сіл опустіли. Це була справжня війна проти нації. Смерть не розрізняла своїх жертв ні за віком, ні за статтю.

Удар прийшовся на основу нашого духу — родину, віру в Бога і любов до землі. Матері божеволіли і їли своїх дітей, люди проклинали Небо і ниву. Радянський режим знав — тільки так можна було стерти національну пам'ять. А який народ може жити без пам'яті? Це перекотиполе без коріння. Без роду, без племені. Без минулого і май-

Закінчення, Початок на стор. 11

чки. Після покладання квітів до Пам'ятника жертвам Голодомору у Михайлівському соборі пройшла панахида за участю ієрархів різних християнських конфесій.

Виступаючи біля Михайлівського собору після участі в панахиді, Президент закликав міжнародну спільноту визнати Голодомор 1932-1933 рр. геноцидом українського народу.

Президент оголосив, що в Києві по-

стане величний музей пам'яті жертв цієї трагедії. Глава держави також висловив глибоку вдячність усім науковцям, журналістам, політичним в'язням, які розповіли світові про українську трагедію. «Сьогодні я підписав указ про відзначення цих героїв найвищими державними нагородами», — сказав Президент.

Після його виступу о 16:00 Україною пройшла хвилина мовчання. О 17:00, в Національному академічному театрі опери та балету України ім. Т. Г. Шевченка пройшов реквієм пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій, на якому був присутній і Президент України з родиною.

На реквіємі прозвучала «Панахида за померлими з голоду» українського композитора Євгена Станковича у виконанні Національної заслуженої академічної капели «Думка», Національ-

ного заслуженого академічного українського народного хору імені Г. Верьовки та Національного симфонічного оркестру України.

На реквіємі також виступили народна артистка України Ніна Матвієнко, заслужений артист Сергій Магера, скрипаль Богдан Крися. Тексти поета Дмитра Павличка читали заслужена артистка України Лідія Жук та актор Андрій Серєда. Режисер-постановник реквієму — заслужений діяч мистецтв України Василь Вовкун.

бутнього. Таким народом легко маніпулювати, його легко зробити рабом.

Гіркі плоди свого безпам'ятства наше суспільство пожинає і сьогодні. Нонсенс — але смерть мільйонів закатованих — і досі предмет дискусій: чи то був голод, чи то був неврожай? Чи був то злочин, чи недбальство?

Голодомор — чи не єдина трагедія такого масштабу, за яку ніхто не розкався, не вибачився і не поніс покарання.

Завдання політиків мого покоління — відстояти історичну пам'ять, зробити все, аби увесь світ визнав Голодомор геноцидом. Доки голодний мор залишатиметься білою плямою в історії, доти людство не побачить усього ланцюга геноцидів ХХ століття.

Сьогодні я згадую тих великих достойників, які першими привернули увагу людства до трагедії українського народу. Василь Барка, який у 1963 році у своїй книзі «Жовтий князь» вперше вжив слово «голодомор», поет Борис Олійник, який першим вголос сказав про трагедію. Цього тижня комісія державних нагород та геральдики при Президентові України прийняла рішення про відзнаку Джеймса Мейса — історика, який привернув увагу світу до Голодомору. Посмертно його буде відзначено орденом Ярослава Мудрого.

Конгрес США ще у 1988 році визнав Голодомор 32-33 років геноцидом проти українського народу. Пізніше

Львів

Близько тисячі львів'ян зібралися віддати шану українцям, що загинули в застінках НКВД, біля щойно відкритої Стіни Пам'яті і Свободи, на якій викарбувані дві тисячі дев'ятсот шістьдесят прізвищ.

Згодом, учасники жалобного віче разом із священиками різних конфесій запалили дві тисячі лампадок різних кольорів і хвилиною мовчання вшанували пам'ять мільйонів жертв комуністичного режиму.

За даними Всеукраїнської організації «Меморіал», лише в червні 1941 р. у Львівських в'язницях замордували понад 7 тисяч львів'ян.

Луганськ

Мешканці міста пройшли скорботною ходою до пам'ятного знаку жертвам радянського режиму.

такі ж рішення прийняли парламенти Австралії і Канади, Аргентини і Литви. У 2003 р. Організація Об'єднаних Націй визнала Голодомор. До цієї декларації долучилися 63 країни. Я доручаю Міністерству закордонних справ продовжити роботу серед країн-членів ООН. Ми разом повинні добитися міжнародного визнання геноциду.

В українському парламенті вперше слухання про Голодомор відбулися у 2003 році. Й досі деякі політики соромляться визнати страшну правду, наполягають на версії неврожаю. Я закликаю всі політичні сили бути чесними: ми маємо говорити про Голодомор не тільки як про національну трагедію. Це був злочин проти українського народу, організоване знищення мільйонів людей.

Сьогодні ми зробили перший крок до того, аби цей день став днем жалоби для кожного українця. У Києві на Дніпрових кручах ми заклали калиновий гай, де будуть висаджені 10 тисяч дерев — у пам'ять про кожне постраждале українське село. В усіх церквах пройшли поминальні панахиди, а ввечері у вікнах наших осель загорілися мільйони свічок — в пам'ять за кожним загиблим. Вірю, цей трагічний день згуртував українську націю, змусив кожного з нас згадати нашу історію і замислитися над майбутнім. Я даю доручення уряду провести конкурс проєктів на створення пам'ятника жертвам голодоморів і політичних репресій.

Після поминального богослужіння близько тисячі людей зібралися поблизу пам'ятника Т. Г. Шевченку, де рівно о 16:00 запалили поминальні свічки.

Голова Луганської облдержадміністрації Геннадій Москаль сказав, що про Голодомор дізнався із батьківських розповідей.

Сімферополь

Поминальний мітинг практично зірвали прибічники кримських комуністів. Лише за допомогою міліції та охорони прем'єр-міністр Криму Анатолій Бурдюгов і представники духовенства пробилися до мікрофона.

Незважаючи на вигуки комуністів, архієпископ Сімферопольський і Кримський Лазар таки провів панахиду за жертвами Голодомору.

За матеріалами інтернет-видань

ресій. Міністерство культури повинно ініціювати конкурс на кращий сценарій фільму про Голодомор. Ми маємо створити Інститут пам'яті і відкрити Музей Голодомору.

Я звертаюся до кожного з вас — давайте разом збережемо кожен пам'ятку про ті страшні дні. З нами поряд живуть свідки трагедії. Запишіть історію своєї родини і села, розпитайте про Голодомор сусідів і друзів. Історією може бути тільки те, що ми зможемо зберегти. Я звертаюся до керівників регіонів — підтримайте ініціативи щодо збереження пам'яті про Голодомор. Нехай у кожному краєзнавчому музеї з'явиться зала пам'яті.

Цього тижня збіглися в часі дві історичні події для української нації. Вперше ми відзначали День Свободи і вперше на високому державному рівні вшануємо пам'ять жертв голодоморів і політичних репресій.

Для мене цей історичний ланцюг є дуже символічним. 74 роки тому диктатор Сталін розгорнув кампанію геноциду проти українського народу, аби назавжди вбити національну свідомість.

Рік тому новітні диктатори спробували ліквідувати почуття гідності цілого народу, навіть не сподіваючись, що національна свідомість і патріотизм не знищені. А навпаки, виплекані, врятовані, збережені минулими поколіннями, передані молодим як найкостовніший заповіт.

Саме почуття гідності і патріотизму допомогли нам разом відстояти демократію і національну свідомість. Переконаний: народ, який ігнорує свою історію, не має майбутнього.

Я згадую слова Папи Римського Івана Павла II, який сказав: «Усвідомлення помилок минулого спонукає будувати майбутнє».

Сьогодні ми запалюємо свічки на вікнах наших осель. Це — наш обов'язок перед «мертвими, живими і ненародженими».

НОВИНИ З-ЗА КОРДОНУ

Єгипет

Міністерство культури Єгипту розпочало втілення у життя нового «проєкту розвитку» монастиря святої великомучениці Катерини (південний Синай), який вважається однією з найшанованіших святинь християнства і включений до списку пам'яток всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Як повідомив керівник Вищої ради у справах старожитностей Арабських Еміратів, увага буде зосереджена на трьох головних напрямках проєкту. По-перше, планується зібрати всі рукописи, манускрипти та інші документи, що збереглися до наших днів, що так чи інакше пов'язані з історією монастиря і Синаю. Затим цю інформацію буде вивчено і систематизовано.

На другому етапі планується видання детальної енциклопедії про монастир, зокрема, його архітектурні особливості. Для місцевих та іноземних туристів буде видано спеціальну брошуру, в якій вони зможуть ознайомитись із історичними подіями, що відбувалися в епоху становлення монастиря св. великомучениці Катерини.

Останнім щаблем стане зйомка документального фільму про монастир св. Катерини, який розповість про життя ченців, внутрішнє оздоблення обителі, її історичну спадщину — манускрипти, чудові ікони, гравюри та мозаїки.

Слід відзначити, що в бібліотеках монастиря зберігається найбільше після Ватикану зібрання релігійних манускриптів, а кількість ікон, найдавніші з яких датовані V ст., сягає 2 тисяч.

Потужні гранітні стіни монастиря св. Катерини, що був збудований за наказом візантійського імператора Юстиніана, нагадують невелику фортецю. Обитель побудували у важкодоступній і непридатній для життя людини раннього середньовіччя місцевості навколо Неопалимої купини — тернового куща, у полум'ї якого Мойсеєві вперше явився Бог і звелів йому вивести свій народ з єгипетського рабства.

До монастиря на цьому місці стояла каплиця, встановлена в IV ст. за наказом Єлени, матері візантійського імператора Костянтина. Свою назву монастир отримав на честь св. Катерини, що прийняла мученицьку смерть 305

р. від рук язичницьких володарів.

За переказами, через кілька століть після смерті великомучениці ченці монастиря знайшли на одній з верхівок найвищої на Синаї гори нетлінні мощі св. Катерини. Вони поклали їх у золоту труну, яку помістили в храмі. Ім'ям св. великомучениці Катерини також було названо гору, на якій знайдено її тіло, а в XI ст. — і монастир, в якому спочивають її мощі.

Унікальності надає монастиреві і той факт, що всередині його стін збудовано мечеть. За однією з версій, наявність мусульманської святині на території християнської обителі допомогла забезпечити монастир перед нападами зі сторони войовничо налаштованих послідовників ісламу. З іншої — мечеть була збудована для бедуїнів, яких ченці наймали для робіт.

В монастирі св. великомучениці Катерини зберігається також чимало давньоруського церковного начиння і старовинних книг слов'янськими мовами.

Італія

Наприкінці жовтня італійський телеканал Rai Uno демонстрував фільм «Святий Петро», прем'єра якого відбулася на ватиканському Синоді єпископів. Прелати Католицької Церкви високо оцінили працю кінематографістів. Головну роль у фільмі виконав відомий актор Омар Шариф. Режисер фільму Джуліо Базе розповів в інтерв'ю кореспондентові Радіо Ватикан, що ідея фільму народилася від прагнення розповісти усім, чому ми називаємо себе християнами. Петро — князь апостолів і перший серед них, був людиною недосконалою: він помиляється, часто діє дуже інстинктивно, він імпульсивний, він зраджує. Незважаючи на все це, Господь обирає його. Він любить його. «Це мене втішило, — продовжує режисер фільму про святого апостола Петра. — Тому що дало мені відчуття і дізнатися, що незважаючи на мої немочі, Ісус любить і мене».

На запитання, що нового глядачі дізнаються про апостола Петра, режисер відповів: «Гадаю, про його людяність, про те, що він був чудовим лідером. Мабуть, Петро відчував себе неадекватним щодо такої місії, яку Господь

поклав на нього, вважав себе негідним цього: «Як так? Адже я зрадив. Я неписьменний. До того ж, я простий бідний рибалка». І все ж були якісь ознаки, які вчинили те, що він є першим серед усіх нас, християн.

Найважчою під час зйомок фільму, за словами режисера, було, звичайно ж, сцена розп'яття. Апостол Петро, як навчає нас традиція, не відчував себе гідним померти на хресті, як Господь, і попрохав своїх катів розп'ясти його головою вниз. Нехай під час зйомок все це було не насправді, однак, продовжує режисер, якщо взяти до уваги, що фільм знімали у сніжні, і що в мороз 70-річному акторові, який виступав без дублера, нехай навіть він в чудовій фізичній формі, довелося висіти роздягнутим по пояс на хресті головою вниз, зрозумілим стає, що це було далеко не просто.

Головною ж метою, яку ставили перед собою автори фільму, — донести і наблизити до сучасного глядача палкість віри перших християн, тобто силу, з якою вони свідчили Боже Слово, втілене в Ісусі Христі.

Австралія

В Австралії для того, щоб зробити Біблію доступною і зрозумілою для молодого покоління, її «переклали» на мову SMS.

Всі 31173 біблійних віршів можна завантажити на стільниковий телефон цілком безкоштовно. Крім того, текст можна переслати на інший «мобільник», заявив представник Біблійного товариства Австралії Майкл Чант. І додав: «Безповоротно відійшли в минуле ті часи, коли з текстом Біблії можна було ознайомитись тільки із книги з темною обкладинкою».

Представники Біблійного товариства Австралії кажуть, що в новому «перекладі» текст Біблії залишився незмінним, змінився тільки його напис.

Це вже не перша спроба зробити Біблію «доступнішою» для молодого покоління. Незавдовго перед тим у Великій Британії з'явився скорочений варіант Святого Письма, який, як стверджують його автори, можна прочитати менше, ніж за дві години.

Малайзія

На ринках стільникових послуг Малайзії з'явилися мобільні телефони, ряд функцій яких відповідає переконанням прихильників ісламу.

Апарат, розробка якого тривала два роки, не тільки нагадує власникові про необхідність молитви протягом дня, відслідковує важливі релігійні свята, але і вказує напрям до священної для кожного мусульманина Мекки.

Телефон також проектує на екрані сури з Корану і повідомляє власникові про початок і кінець посту під час Рамадану, розповів генеральний менеджер компанії, що розробила новинку.

Унікальний «мобільник» з новими функціями поки що можна придбати тільки в центрах, що пропагують іслам у Малайзії. Але вже найближчим часом апарат надійде у широкий продаж.

Ціна новинки практично не перевищуватиме собівартість її виробництва, оскільки іслам забороняє наживатися на одновірцях під час здійснення комерційних операцій.

США-Росія

Держдепартамент США опублікував щорічну доповідь про ситуацію зі свободою віросповідання у світі на 2005 рік. Серед країн, що найбільше «відзначились» як порушники людського права на свободу релігійного вибору, названо і Росію, а найбільшими ворогами свободи віросповідання названо названо російську владу, РПЦ і ФСБ.

На думку американських експертів, найгіршою ситуація з дотриманням релігійних свобод є в Китаї, у Північній Кореї і на Кубі. До країн, де влада вороже ставиться до релігійних меншин, зараховано Еритрею, Іран, Лаос, Саудівську Аравію, Судан, Узбекистан і В'єтнам. У доповіді Держдепартаменту США йдеться також про ігнорування дискримінації щодо релігійних груп владою Бангладеш, Єгипту, Індії і Шрі-Ланки.

До групи країн, влада яких проводить упереджену політику у ставленні до представників неосновної релігії, увійшла також Росія. У доповіді Держдепартаменту йдеться, що російські спецслужби розглядають лідерів деяких релігійних спільнот як загрозу для безпеки. Крім Росії, до цієї груп країн увійшли Азербайджан, Білорусь, Бруней, Індонезія, Ізраїль, Малайзія, Па-

кистан і Туреччина.

Американські аналітики визначили головних ворогів свободи релігії в Росії — влада, ФСБ і РПЦ. На думку, Держдепартаменту США, російська влада не дотримується положень Конституції, федеральні і місцеві органи виконавчої влади обмежують права і свободи релігійних меншин, в той час, як основний закон країни гарантує рівність усіх релігій і відокремлення Церкви від держави.

РПЦ займає окреме місце серед усіх релігій і конфесій, має більші права і привілеї порівняно з іншими релігійними групами. Московська патріархія перебуває в тісному зв'язку з органами влади, що дозволяє їй втручатися у всі сфери життєдіяльності. РПЦ оримала по суті монополію на релігійну діяльність у російських лікарнях, школах, тюрмах і армії.

Експерти також повідомляють, що спецслужби Росії, зокрема ФСБ, розглядають керівників релігійних меншин як загрозу для національної безпеки. У Росії, після прийняття у 2002 р. закону про іноземців, питання про видання віз було передано до компетенції МЗС РФ, внаслідок чого зросла кількість скарг зі сторони представників релігійних спільнот, які почали відчувати труднощі в отриманні довгострокових російських віз.

ФСБ, на думку Держдепартаменту США, бере активну участь у цьому питанні, особливо якщо це стосується, наприклад, священнослужителів Католицької Церкви та інших неправославних форм християнства.

У Росії не існує офіційної статистики щодо відсотка віруючих, що сповідають різні релігії. Згідно з наявними статистичними даними, більше половини населення називають себе православними, хоча переважна більшість цих людей не відвідує храму.

Другу і третю за величиною групу віруючих в Росії становлять відповідно мусульмани і протестанти.

***

Соціологи відзначають, що за останні шість років зросла кількість громадян Росії, які спокійно ставляться до ідеї винесення з мавзолею і поховання тіла Леніна.

В 1999 році таких було 43%, а в 2005 році вже 52%. Водночас знизилась частка тих, хто проти такого рі-

шення (з 42% до 37%). Категоричну незгоду і готовність протестувати проти цього сьогодні декларують лише 9% (серед прихильників КПРФ 19%).

В ході опитування з'ясувалося, що третина громадян вважають: питання про поховання слід винести на референдум. Четверть опитаних (24%) вважають, що відповідне рішення повинні приймати родичі Леніна. Ще 33% готові передати право розв'язання цієї проблеми різним гілкам влади.

Ставлення до перебування тіла Леніна в мавзолі різко розмежується за віковою ознакою. За якнайшвидше поховання найчастіше висловлюються респонденти до 35 років (43%), за те, щоб залишити в мавзолі — старші за 60 (41%). Загалом ставлення до якнайшвидшого поховання оцінюється як помірно позитивне. Середній показник прихильників цієї ідеї — 38% (серед мешканців Москви і Петербурга 48%). Ще одна категорія опитаних (24%) рекомендує винести Леніна з мавзолею і поховати, але дещо згодом, — коли відійде покоління прихильників комуністичної ідеї.

***

П'ятиметровий покайний хрест встановлено в автономній республіці Комі на лівому березі ріки Велика Інта на місці колишнього табірному пункту ГУЛАГу. Тут сотні ув'язнених у 30-50-их роках розшукували поклади вугілля і закладали шахти. В день встановлення і освячення хреста колишні політв'язні проїхали «кільцем покайняння» — пам'ятними місцями Інти, пов'язаними з ГУЛАГом. До цього кільця входять пам'ятник жертвам тоталітарного режиму, пам'ятник жінкам ГУЛАГу на місці колишнього окремого табірному пункту і закладений камінь меморіалу жертвам сталінізму у дворі одного з будинків міста. Тепер до цього маршруту увійде і покайний хрест.

«Государственное управление исправительно-трудовых лагерей» було створене в СРСР 1934 р. і проіснувало до 1956 р. як підрозділ НКВД, що здійснював керівництво системою виправних таборів. За рік до початку II світової війни централізована картотека ГУЛАГу містила дані на майже 8 млн. людей: як на тих, що пройшли ув'язнення, так і на тих, що перебували на той час у місцях позбавлення волі.

Підготувала Зоряна Курдина

Миколай про тебе не забуде!

«Особливістю акції «Миколай про тебе не забуде» (в межах якої волонтери подбають про те, аби Святий Миколай прийшов до всіх дітей Львова, а у неділю, 18 грудня організують свято у центрі міста) є те, що ініціатива її проведення вийшла з боку молоді, яка, очевидно, не володіє великими фінансовими коштами, але має в собі великий творчий потенціал і сильне прагнення обдаровувати інших добром та любов'ю. Волонтери акції показують, що, не маючи нічого, можна робити велике добро для інших, — говорить о. Стефан Батрух, духовний координатор акції. — До дня Святого Миколая залишилося кілька днів. І від нас залежить чи віра у чудо та добро не згасне у серцях потребуючих дітей Львова. Запрошуємо усіх людей доброї волі стати Ангелами Добра та допомогти принести радість, щастя та усмішки тим, хто цього справді потребує».

З благословення Блаженнішого Любомира Гузара молодіжна громадська організація «Академія Української Молоді» спільно з Церквою та сус-

пільними інституціями вже п'ятий рік поспіль проводить благодійну акцію для потребуючих дітей міста Львова. Минулого року спільними зусиллями вдалося рознести подарунки для 1500 дітей-сиріт, дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей нашого міста, до акції долучилося близько 350 волонтерів — студентів та старшокласників. В акції взяли участь 8 вузів, 50 фірм та 32 середні школи (ліцеї) Львова.

«Ми торкаємося глибини людського серця, — говорить координатор акції Олена Яремко. — Нашою ціллю є те, аби якомога більше людей змогли відчутти радість від безкорисливої допомоги іншим. Завдяки акції «Миколай про тебе не забуде» тисячі молодих людей по-новому відкривають для себе дар милосердя та добротності».

Контактна особа: Олена Яремко (координатор акції); *адреса:* УКУ, вул. Іл. Свенціцького, 17, кім.112, тел.76-95-45 (вн. 230), моб. 8 067 3949230

e-mail: mykolaj@ukr.net;

Internet: www.mykolaj.iatp.org.ua

На Личаківському цвинтарі знову спільно молилися

1 листопада 2005 р. вже вчетверте Блаженніший Любомир Гузар, Глава УГКЦ, та Високопреосвященний Кардинал Мар'ян Яворський, Архієпископ Львівський РКЦ, відслужили Панахиду на українських та польських військових могилах на Личаківському цвинтарі у Львові. У спільній молитві також взяли участь священнослужителі православних Церков.

Після спільної молитви і покладення свічок до меморіалу воїнів Української Галицької Армії процесія перейшла на територію польських військових поховань, де було відслужено поминальну молитву. У промовах Кардинал Мар'ян Яворський — біля могил польських військовиків, а Блаженніший Любомир — біля меморіалу воїнів УГА говорили про добрий звичай спільно молитися за загиблих воїнів. Це, на думку промовців, є прикладом і засобом для примирення двох народів. Блаженніший Любомир зокрема сказав, що ті, хто тут поховані, колись воювали одні проти одних, а ми, їхні діти і внуки, через декілька десятиліть приходимо і молимося разом за упокій їхніх душ. Це сталося тому, що ми з плином часу зрозуміли важливу істину: якщо хочемо дійти до кращого майбутнього, нам потрібно іти разом.

Для чисельно присутніх представників ЗМІ Предстоятель УГКЦ так прокоментував важливість цієї події: «Думаю, що ця молитва примирення дає надзвичайно багато. Сам факт, що ми це робимо, що ми збираємося, спільно відвідуємо могили, вказує на те, що це є важливі акти. Ми цим маніфестуємо нашу добру волю, наше бажання не повторювати помилок минулого. Тому така річ, як сьогодні, є дуже важливою, бо вона на показує, що стається, коли люди воюють одні проти одних, показує наслідки цього. Ще сьогодні рани від цього лиха незагоєні — для цього потрібно дуже багато часу. Тому, я вважаю, що це надзвичайно важливий момент. Було б набагато краще, якби ми всі зійшлися одночасно (бо протягом дня на цих похованнях відбуваються поминальні заходи на різних рівнях — державному, церковному, молодіжно-юнацькому), аби ще більше підкреслити усебічну єдність, а не здійснювати маленькі роздрібнені акти».

XXVII Конференція Римо-Католицького Єпископату України

З 8 по 9 листопада 2005 року у Вищій Духовній Семінарії у Львові-Брюховичах проходила XXVII Конференція Римо-Католицького Єпископату України. Провідною темою було поглиблення культу нових святих архієпископа Юзефа Більчевського і отця Зигмунта Гораздовського, а також відзначення 5-ої річниці Паломництва Івана Павла II в Україну. У Конференції взяв участь Апостольський нунцій в Україні архієпископ Іван Юркович.

Конференція прийняла наступні рішення:

1. Єпископи затвердили: включення до літургійного календаря святої Урсули Ледуховської (29 травня) як спомину, обов'язкового на терені Львівської митрополії.

2. Висловили згоду на початок беатифікаційного процесу восьми мучеників-домініканців з Чорткова, які загинули від рук НКВД у 1941 році.

3. Обговорили проблему повернення сакральних і церковних будівель,

відібраних комуністичним режимом, котрі необхідні для нормального функціонування Церкви.

4. Обговорено перебіг Євхаристійного Року у дієцезіях і його результати.

5. Обговорено святкування 5-ої річниці Паломництва Івана Павла II на Україну, а також Богослужіння у Києві та Львові за участю представників Апостольської Столиці. Встановлено графік перебування виставки «Святий Отець Іван Павло II на Україні 23-27 червня 2001 р. З вдячністю за канонізацію». Виставка буде відкрита у кожній дієцезії протягом місяця.

6. Оголошено рік поглиблення культу святого архієпископа Юзефа Більчевського у Духовних Семінаріях у Львові, Городку і Ворзелі.

7. Оголошено святого отця Зигмунта Гораздовського патроном Справ милосердя у Львівській митрополії, а також закликано до волонтерства мирян у парафіях для допомоги хворим.

Лариса Литвинюк, секретар Курії

СТАТТЯ

Митрополит Андрей Шептицький у порятунку євреїв під час німецької окупації

Війна розколола український народ, виразно окреслила політичні настрої різних його частин. Духовенство, як це було і до гітлерівського нашествия, не залишилося стороннім спостерігачем того, що діялося в країні. Моральні засади християнства, його послідовна орієнтація на одвічні людські цінності виявилися вищими за відчуття образи і політичної кон'юнктури. Далекі від дипломатичних інтриг та політиканства рядові священнослужителі та їх паства несли свій Хрест в ім'я миру і злагоди, прагнучи допомогти своєму ближньому чим могли.

Жертвами нацистської політики стало і єврейське населення. Німецька політика щодо єврейського населення в Галичині полягала у його концентрації на замкнутих ізольованих ділянках (гетто) й поступовому знищенні. Вже на початку липня 1941 р. вона почала здійснюватись поліційними відділами оперативної групи «Ц» (Einsatzgruppe «C»), що отримали вказівки фізично ліквідувати представників місцевої інтелігенції єврейської національності. Лише у Львові німецькі воєнні підрозділи знищили приблизно 4 тис. євреїв протягом першого тижня окупації і ще 2 тис. наприкінці липня.

За наказом командира поліції безпеки і служби безпеки у дистрикт Галичина від 30 жовтня 1941 р. євреям було заборонено користуватися транспортними засобами сполучення. Згодом після цього вони були фактично поставлені поза законом. Згідно з наказом вищого ССПФ (народно-політичний референт) при керівникові СС і поліції Сходу в Генеральній Губернії Крюгера від 10 листопада 1941 р. §3, поширеного на дистрикт Галичина, кожен неєврей, який приймав до свого помешкання, переховував або харчував єврея, підлягав страті. Населення Галичини негативно сприймало і різко засуджувало такі акції. Невипадково 10 травня 1942 р. командуючий тиловим районом групи армій «Південь» скерував 197-ій польовій комендатурі розпорядження, що містило таку «точку зору»: «При можливій ліквідації євреїв службою безпеки необхідно най-

суворішим чином звертати увагу, щоб населення не бачило і не чуло про це».

Наприкінці перших 15-ти місяців окупації на території галицьких земель залишалось 278 тисяч євреїв, що становило близько 60 % від загальної кількості єврейського населення, яке мешкало тут на початку німецько-радянської війни.

В листі до кардинала Тіссерана Шептицький писав: «...Зростає терор. За останні два місяці у Львові було страчено без суду більш, ніж 70 тисяч жидів». Наприкінці 1942 р. було зрозуміло, що «це не були спонтанні вбивства, а відвертий геноцид єврейського народу». Головним наслідком такої нацистської політики у галицьких землях було знищено майже 435 тисяч євреїв.

Для «остаточного розв'язання» єврейського питання німецькі каральні поліційні органи залучали єврейську поліцію від юденрату, а також кгірро (кримінальну поліцію), в якій служили головні «шльонсаки» (польськомовні фолькс- і райхсдойче з Верхньої Сілезії (пол. Górny Śląsk). Подекуди залучали в примусовому порядку до своїх акцій підзвітну їм місцеву українську поліцію, яка проти своєї волі була змушена брати участь в облавах проти євреїв, і тим ставали сліпим знаряддям окупаційного режиму.

Рабин Єзекиїл Левін, останній голова львівського кагалу, просив Шептицького вплинути на ту частину населення, що була проінята антисемітськими настроями. Митрополит Андрей,

зокрема, запропонував доктору Левіну притулок, а невдовзі видав пастирське послання, в якому він закликав священників нагадати молоді, «що ніякі людські огляди і ніякі дані приречення не оправдують гріха проти Божої заповіді... Можуть прийти хвилини, в яких будуть Вам, молодим, радити справування противне Вашій совісті й Божому закону, в таких хвилинах поступайте завжди як християни, вірні й послухні Божому закону».

Митрополит Андрей Шептицький був рішучим противником застосування терору в суспільно-політичному житті, численні докази цього він залишив у своїх посланнях та проповідях.

Як голова Української Греко-Католицької Церкви, митрополит Андрей у лютому 1942 р. звернувся до Гімлера з листом стосовно використання місцевих допоміжних поліцейських підрозділів для облав на євреїв. У цьому листі А. Шептицький писав, що, не сміючи втручатися в справи, які веде і за які відповідає німецьке державне правління, як священник він не може не перейматися поведінкою німецьких збройних сил і німецької поліції проти мешканців краю, передусім жидів, надзущаннями і розстрілами людей без суду. Тому дозволяє собі звернути на це увагу, бо не знає, чи ці речі в Берліні справді відомі. Проте, як голова Церкви і духовний провідник своїх вірних, вважає своїм обов'язком просити, щоб української поліції, яка без винятку складається з його вірних, не використовувати в акціях проти жидів. «А нам, християнам, Заповідь Божа не дозволяє вбивати... Стою перед Богом і не боюся говорити вам правду. Для власного вашого добра отямтеся в останній хвилі» — промовляв митрополит до сумління губернатора Вехтера.

Митрополит Андрей був чи не єдиним політиком і духовним провідником, що наважився протестувати перед німецькою окупаційною владою проти планових, холоднокровних, масових убивств євреїв. Це навіть визнали радянські органи служби безпеки. У доповідній записці чекісти зауважу-

Закінчення на стор. 18

Закінчення. Початок на стор. 17

ють, що «наприкінці 1942 р. А. Шептицьким було направлено лист до Г. Герінга, в якому він протестував проти винищення євреїв і масового терору над українським населенням». Реакцію на протести митрополита Андрея органи служби безпеки описували таким чином: «У відповідь на лист Г. Герінга вислав з Берліна до міста Львова групу есесівців, яка здійснила обшук у резиденції А. Шептицького з метою розшуку зброї.... Як наслідок А. Шептицький заборонив духовенству у формулах поминання молитися за А. Гітлера і його воїнство». У «Довідці про митрополита» підполковник Карін (Даниленко) твердить, що існують дані, які потребують перевірки, про те, що «А. Шептицький певний час був під домашнім арештом» гітлерівців. Так документи радянських спецслужб ставлять хрест на власному міфі про «свастику на сутанях фашистського прихвостя і нечестивого митрополита».

Митрополичий ординаріат УГКЦ скерував листа до Українського Центрального Комітету з проханням, щоб ця організація «звернулася з відповідним проханням до німецької влади, щоб заслужені для українського народу одиниці жидівського народу були трактовані як виняток відповідних законів, коли це можливе й в діланні УЦК є допускаральне». Таким чином, єпископат УГКЦ прагнув залучити усі суспільні сфери до порятунку переслідуваних німцями євреїв.

Діяльність А. Шептицького не обмежувалася лише зверненнями. Митрополичий ординаріат УГКЦ цікавився рівнем життя в гетто: що люди їдять? Скільки мають хліба? Яка була доля дітей? Хто опікувався хворими? Бажаючи дістати відповіді на ці питання, доручив священнику І. Котіву збирати інформацію по геттах. Одночасно сам митрополит Андрей включився в акцію рятування євреїв. Владика використав близько 550 монахів і монахинь для акції порятунку життя 150-200 єврейським дітям. Ці діти були таємно перевезені до різних монастирів, сховані по криптах, їм дали фальшиві посвідчення, українські імена, та розсіяли по всіх монастирських школах та сиротинцях у Львові та околицях. Всі вони пережили нацистську окупацію та війну.

Коли митрополичий ординаріат

УГКЦ повідомляли про становище євреїв, А. Шептицький організував групу надійних людей, які займались таємним звільненням та переховуванням євреїв. Перш за все, це були духовні особи: монахи і монахині, деякі парафіяльні священники, а найбільше монахи студійського уставу під проводом ігумена К. Шептицького. В існуючій церковній структурі утворилась спеціальна ланка, яка займалась захистом, переховуванням та сприянням безпечного переходу євреїв через кордон.

Одним із основних учасників цієї акції був отець-студит Марко Стек, який мав доручення координувати перехід біженців до монастирів.

О. Никанор, настоятель студійського монастиря св. Йосафата у Львові, прийняв восени 1943 р. двох рабінів — доктора Д. Кагане та К. Левіна. Крім монахів, інші церковні організації також старалися щось робити для порятунку євреїв. Чини і згромадження українських католицьких монахинь піклувались про єврейських дівчат та жінок. Провідна роль тут належала настоятельці сестер-студиток с. Йосифі (Олена Вітер) та настоятельці сестер-василіянок с. Моніці.

Коли нацисти розпочали, облави та депортацію євреїв у табори праці та смерті, українські католицькі священники робили все можливе, щоб їх рятувати. Внаслідок цього окупанти почали арештовувати священників, які порушували заборону нацистів вихрещувати євреїв, видавали фальшиві свідоцтва про хрещення (метрики) та підбляли парафіяльні записи, щоб показати їх начебто українське походження. Омелян Ковч, священник із Перемишлян, був засуджений у грудні 1942 р. за те, що вихрестив близько 500 євреїв. Майже рік його утримували у львівській в'язниці на вулиці Лонцького, а у серпні 1943 р. переправили у концтабір Майданек. 25 березня 1944 р. (згідно з архівними документами концтабору) о. Ковча не стало у живих.

За словами рабина Давида Кагане, понад 240 греко-католицьких священників, ризикували своїм життям, видаючи такі документи. Але, як зазначає Д. Кагане, цей список ще не є вичерпним. За даними Ватикану, влітку 1942 р. в німецьких таборах було 480 священників. Крім того, священники змушені були покидати свої парафії через недовіру до них режимних властей.

Такий факт мав місце в селі Редодуби, Білобожницького району, де отець Я. Мацішин у 1942 р. покинув своє село.

У перемишльських лісах місцеві священники переховували євреїв за допомогою лісників (1,7 тисяч осіб). У ряді випадків віруючим вдалося відвернути єврейські погроми. У м. Товсте та його околицях під час погрому в липні 1941 р. було вбито близько 200 євреїв. Але чимало було врятовано завдяки втручанням о. Ю. Извольського.

Саме діяльність А. Шептицького, цієї найшанованішої у народі людини, брали за приклад сотні парафіян. Тільки львів'яни врятували від загибелі дві тисячі людей. Так наприклад, І. Гірний (особистий шофер митрополита Андрея) неодноразово перевозив євреїв за вказівкою А. Шептицького або його брата ігумена Климентія з митрополичих будинків до монастирів в села Унів та Якторів. Особисто він перевіз понад вісімдесят дітей. У монастирях їм видавали підроблені свідоцтва про хрещення. Документи виготовляв о. Й. Пітерс (німець за походженням), який неофіційно виконував у митрополита Андрея функції секретаря. О. Масляк, директор Львівської бібліотеки Академії наук, переховував у себе на квартирі 8 євреїв, а в приміщенні бібліотеки — до 200 осіб. Двічі його життя висіло на волоссі. Одного разу єврея було знайдено в бібліотеці під час обшуку. Масляка вже вели на розстріл, але йому вдалося переконати німців, що кімната, де переховувалася та нещасна людина, нічого спільного не має з бібліотекою.

Після ліквідації гетто у Львові влітку 1943 р. Голова УГКЦ продовжував підтримувати зв'язок із біженцями, а після другої радянської окупації в липні 1944 р., він прослідкував за тим, щоб всі єврейські діти, які переховувались в Українській Католицькій Церкві, повернулись до єврейської спільноти у Львові і щоб ця спільнота була забезпечена всім необхідним, аби допомогти всім, хто вижив, почати нове життя.

Таким чином, підпільна українська католицька діяльність щодо порятунку євреїв продовжувалася два роки, починаючи від літа 1942 р. — і до кінця нацистської окупації в липні 1944 р.

*Оксана Сурмач,
доцент університету
«Львівський Ставропігон»*

Культ святих — джерело благочестя і патріотизму родини Митрополита Андрея Шептицького

Чергові роковини кончини великого Митрополита і століття упокоєння його благочестивої матері Софії (з Фредрів) Шептицької спонукає до глибокого занурення в феномен Шептицьких, до пошуку тієї живої води, яку так щедро черпала ця родина святих і мучеників.

Джерело цієї води витікало з Христової церкви в мальовничому яворівському Розточчі, у прилбицькому дворі потомственого галицького боярства графів Шептицьких. Кожен, хто прагне зрозуміти маєстат Святителів Андрея і Климентія Шептицьких мусить відчувати атмосферу, яка панувала в родині, мусить побачити принади природи і відчувати ментальність мешканців цього краю. Тоді чіткіше вимальовуються обрії Митрополитової довгострокової програми «Як будувати рідну хату» — Україну на підвалинах любові до Бога і до ближнього.

Розглянемо одне питання, яке постійно було на поверхні, однак залишилося поза увагою дослідників, богословів та істориків. Це — питання впливу святих — небесних покровителів на історичну долю родини Шептицьких.

Перед своїми послідовниками Католицька Церква ставить як зразок святих, які жили за Божими заповідями і терпіли з Христом і за Христа і були Ним прославлені. Приклади подвижницького життя святих мужів і жон були джерелом наснаги і наслідування в усі віки.

Христова Церква навчає, що «у співпричасті святих між вірними і тими, що вже є в небесній батьківщині, і тими, що покують у чистилищі за свої провини, а також тими, що перебувають у земній мандрівці — існує постійний зв'язок любові і щедрий обмін усіми благами. У цьому дивному обміні святість одного приносить користь іншим більше, ніж гріх одного може шкодити іншим» [3, с. 357].

Такий постійний зв'язок любові, щедрий обмін усіми благами, таке «сопричастя святих» можна відчувати і побачити на конкретній родині — родині Митрополита Андрея Шептицького.

В родині Шептицьких глибоко шанували пам'ять усіх святих. Однак в ній витворилася і закріпилася власна

практика і традиція їх пошанування. Софія Шептицька відзначила, що до цього доклав максимум праці Роман — її син, який став пізніше Митрополитом Києво-Галицьким, Князем Української Церкви.

Мати великого Митрополита графиня Софія згадувала з якою любов'ю і благоговінням Роман-Андрей ставився до святих, зокрема до Катерини Сієнської. «Тут можу навести слова Романа, які я чула нераз з його уст, про враження, спричинене одним звичайним реченням. «Це ім'я «Катерина Сієнська» здається мені, я перший раз почув і прочитав про неї і не можу навіть розказати, що сталося в тій хвилині зі мною. Це було мабуть почування, яке в світі має назву любові з першого погляду. Аж до тієї пори я не знав нічого про ту святу, а вона сама стала мені дорожчою ніж рідна сестра, з якою я ніколи не розлучався; мені здавалося, що я віднайшов її щойно тепер. Хоч завжди любив її людською любов'ю, вирощеною на безперервних людських взаєминах».

І можна сказати, — підкреслила графиня Софія, — що ця свята була даром неба для нього, його духовно опікункою, неначе видимим ангелом хранителем, що завжди була біля нього й завжди допомагала йому... «Знаю, що за його спонукою, ми всі обрали її на-

шою патронкою» [8, с. 92].

Звичайно, свята Катерина Сієнська була тільки однією із багатьох, кого шанували в родині Митрополита. Зрештою, можна повністю перерахувати той сімейний сонм Небесних заступників цієї галицької сім'ї. Повний перелік цих Небесних Покровителів міститься в молитві Романа Шептицького.

Перед від'їздом до василіанського монастиря в Добромилі, він спорядив величну мощехранительницю з часточкою дерева з Хреста Господнього в якій була дрібка землі з Гробу Пречистої Діви Марії. Цей реліквіарій був оточений срібними медаліками із зображеннями святих Східної і Західної Церков, яких найбільше любили Шептицькі. В цьому сонмі: св. Йосафат Кунцевич, св. Франциск Асизький, св. Антоній Падуанський, св. Бонавентура, св. Катерина Сієнська, св. Тереза, св. Василій Великий, св. Бенедикт, св. Домінік, св. Вікентій а Пауло, св. Ігнатій Лойола, св. Петро від Хреста та ін.

До цього святого реліквіарію, покидаючи світське життя, майбутній Святитель вклав молитву за свою родину — такого змісту: «Перед Твоїм Хрестом, Ісусе Христе, стаю, разом із Твоєю Матір'ю, яка є й Нашою Матір'ю, разом зі св. Йосафатом і св. Кате-

Продовження на стор. 20-21

Родина Шептицьких, 1887 р. — зліва направо, сидять: Леон, графиня Софія, Роман (Андрей), граф Іван, Олександр, стоять: Казимир (Климентій), Станіслав

Продовження. Початок на стор. 19

риною зі Сієни — нашими покровителями — і передаю тобі в опіку цілу мою родину.

Допоможи їй, Господи, розростатися широко й в усіх поколіннях служити тобі вірно. Дай їй християнських матерів, які привчили би своїх дітей до Твої Служби. Дай їй батьків, щоб вони явно й відважно визнавали Твою святу Віру... Нехай за неї гинуть, як св. Йосафат, а як Катерина зі Сієни на Заході, так вони на Сході борються за визнання Твого намісника...

Зволь, о, Господи, покликати з нашої родини священиків, апостолів, мучеників, святих.

Дай їй Духа любові, яку приказуєш синам Василя, Духа ісповідництва, яким відзначаються сини Венедикта, Духа убожества, якого визнававцем був улюблений Тобою Франциск, Духа покори і послуху, якими служили тобі сини Ігнатія, Духа милосердя, якого зразок Ти дав нам у св. Вікентії.

Прийми, Господи, і вислухай отсю молитву, зложену на руки Твоїх святих, а наших покровителів. Амінь.

Написав у Прибичах дня 28 травня 1888 р. Роман Шептицький» [3, с. 123].

Цікаво, що пізніше у 1900 р. Ця молитва за родину вилася у величну молитву Митрополита Андрея про українські християнські родини [6, с. 36].

Молячись за майбуття України, за її добрі святі, християнські родини, за достойних батьків, правдивих опікунів і добрих провідників у житті, за добрих матерів, християнських виховниць своїх дітей, помічниць і добрих порадиць своїх чоловіків, за дітей, які були б потіхою і славою батьків і окрасою народу, Митрополит Андрей благав Всемогутнього Бога дати нашому народові добрих священиків і в кожній ділянці праці (в кожній сфері життєдіяльності — М. Г.) людей, що вміли б і хотіли б працювати для загального добра.

Еталоном християнського служіння для Митрополита була його рідна ненька — Софія, її по праву маємо величати матір'ю святих і матір'ю мучеників. Адже двоє її синів — Роман-Андрей і Казимир-Климентій — ісповідники Христової віри, святі Української Церкви. Двоє інших — Леон і Олександр — мученики, жертви більшовицького і нацистського тоталітарних режимів. В сім'ї Софії та Івана

Шептицьких як в дзеркалі відбилася історична доля і недоля України і загальом Європи.

Знаменно, що на приватній аудієнції 24 березня 1888 р. Святіший Отець Лев XIII прорік: «О, це — добра... родина» [8, с. 115], таким чином відзначивши богоугодність і святість цієї складової клітини галицького суспільного організму.

Дружня розмова Христового намісника з однією із Галицьких сімей — унікальна і повчальна. Щаслива мати п'ятьох синів, нащадків українських бояр і польської шляхти, висловила тверде переконання, що всі її діти «будуть вірними слугами Бога і Його святої Церкви», відзначивши окремо ревність присутнього на аудієнції Романа. За мить перед тим він заявив Вселенському Архієреєві про свій намір стати монахом-василіянином. Мати підтвердила слова сина: «Щодо нього, Ваша Святосте, він готов пролити свою кров, як мученик, якщо Бог забажав би цього — ради Його святої справи, а я заявляю тут перед Вами, що я вповні посвячую його на Боже діло й бажаю того самого, що й він» [8, с. 117].

Свята однозгідність матері і Сина, їх відданість Господеві, Його Церкві і Апостольському Престолові і нині гідні подиву і наслідування в наших українських родин.

Софія Фредро-Шептицька була зразком християнської матері, яка прищепила своїм дітям Євангельські цінності і католицького Духа. «Мати (Митрополита Андрея — М. Г.), графиня Софія... була глибоко релігійною людиною... — писав в сибірських казематах Митрополит Йосиф Сліпий, — ... цю глибоку релігійність вщепила вона в душі своїх дітей, зокрема Романа, вже замолоду... Матір Софія тишилася, що малий синок скоро навчився сам відмовляти коронку-чотки і щоденні молитви. А дома вона запровадила спільні молитви, і цей звичай згодом Митрополит Роман-Андрей доручив у пастирських посланнях всім християнським родинам як надзвичайно важливий чинник релігійного виховання і вдержання християнського Духа в основній клітині Христової Церкви» [2, с. 192-193].

В молоді роки Софія зачитувалась «Наслідуваннями Христа» святого Томи Кемпійського (як, зрештою, і укра-

їнський Пророк Тарас Шевченко). З твору Томи Кемпійського та з житій святих, вона черпала наснагу і силу.

Біографи Софії, в тому числі Митрополит Йосиф Сліпий, відзначають, що вона була талановитою художницею і письменницею, що її поетичний настрій пробивався в її гарних образах, які у вільних хвилинах залюбки і з талантом малювала, що свою любов і хист до мистецтва вона передала синові Роману [2, с. 192-193].

В її художній спадщині відомі ікони пресвятого Ісусового Серця (цю ікону Софія — оздобила власними діамантами та іншими коштовностями і передала до парафіяльного храму в Брухналі як свою пожертву) [2, с. 194], св. Йосифа — для костела в Жовкві, св. Яна з Дуклі (тоді ще блаженного) — для Бернардинського костела (нині — храм св. Андрія у Львові), св. Ігнатія і св. Франциска — для монастирської обителі феліціянок у Кракові [8, с. 144].

В родині майбутнього Митрополита процвітав культ святого Йосафата Кунцевича — мученика з кості і крові українського, апостола відновлення єдності розділеної Христової Церкви. Графиня Софія власноруч створила ікону святого Йосафата. Владика Йосиф Боцян, помічник Митрополита Андрея і великий шанувальник св. Йосафата, залишив опис цієї ікони: лице за віком старше, чоло високе, вистаюче, очі прислонені із звисаючими повіками, настрій лица молитовний, дуже піднесений...» [1]. Син Софії Климентій писав, що ці образи захоплювали не тільки майстерністю, але й насамперед заохочували до молитви.

Образ і приклад святого Йосафата з дитинства запали в душу Романа Шептицького і залишили в його душі глибокий слід, спонукавши його і до зміни обряду, і до повернення в лоно українства, і до священничого служіння в Христовій Церкві Богові і українському народові. «Праця для об'єднання Церков була моїм ідеалом з дитинства», [5, с. 728], — відзначив Митрополит Андрей в листі до Апостольської Столиці 12 лютого 1923 р.

Така постанова сина, як меч, прошила душу матері. Графиня Софія писала: «Від найдавніших часів чула я, як про руське духовенство говорено з погордою, на що воно заслуговувало своїми хибами і бездонною темнотою,

захланністю, обичаями... Я бачила його представників у найнижчому, відразливому суспільному шарі.

Страхіття грядущої схизми, мільйони людей, що потопали в темноті, загрожена Унія, навернення Сходу, віднова Східної Церкви, — все це просто не мало для мене ніякого значення, що ж воно могло мене обходити?

Я одне розуміла, одне бачила перед собою — якийсь величезний, невловимий хрест простягав наді мною свої рамена, а в тому хресті Ромтух, мій Ромтух... що покидає обряд, в якому я виховала його, покидає все, що об'єднувало нас, покидає латинський костел, після Бога над усе мені дорогий... Таке страшно роздратування душі... і цю жертву я прийняла зразу, хоч вона була така дуже, дуже важка...» [8, с. 35].

Жертва Софії Шептицької і її синів — велика і свята. На прикладі родини Шептицьких легко зрозуміти сенс слів Івана Павла II Папи Римського: «Святі народжують святих», у прямому і переносному значенні: натхненна вірою «дивного у святих своїх Бога» Софія народила і виховала святих дітей. А ці, спонукані євангельською вірою, прагнули наслідувати святих Христової Церкви і стали також святими.

У 1888 р. Софія Шептицька зауважила, що її син Роман ще до вступу у монастир страждав більше від інших з приводу братовбивчої війни (українців і поляків — М. Г.), що «його боліла племінна (міжнаціональна — М. Г.) незгода в краю», що він прагнув привести до Христа невірні і невіруючі народи» і посвятитися «спасенній ідеї навернення Сходу навіть ціною особистого мучеництва» [8, с. 95, 97].

В заповіті, складеному на руки Вселенського Архієрея Пія XI (липень 1923 р.), знаходимо свідчення того, що Митрополит Андрей впритул підійшов до реалізації свого призначення і був готовий виконати те, що профетично бачила його мати Софія. Він писав: «Я виїжджаю з Риму, будучи попереджений, що на моєму повороті до Львова я буду вбитий. Софія Шептицька згадувала: «Роман говорив мені раз: «Я знаю докладно, що мене чекає — поляки вважатимуть мене за українця, а українці будуть мене трактувати як поляка. Та дарма! Господь Бог кличе, треба йти. Я приймаю цю смерть як допуск Божої волі і радо віддаю своє життя за з'єднання Церков та щоб випро-

сити в Бога Христовий мир між католіками наших країн, на жаль, розділених несправедливостями та віковою ненавистю. Все був я вірний Апостольській столиці і намагався я все утверджувати моїх братів у цій вірності... Покірно благаю Бога, щоб милосердився Він над моєю бідною душею, яку я віддаю в Його руки через заступництво Пресвятої і Пренепорочної Богоматері і Пріснороди Марії, через заступництво св. Йосифа, її обручника, та св. Йосафата мученика» [8, с. 95].

Отже, Митрополит йшов дорогою святого Йосафата, намагався наслідувати його і за його прикладом покласти життя за умиротворення народу і святу єдність.

В роки митрополитування Владика Андрей рекомендував духовенству розповідати вірним про значення святого Йосафата в нашій історії, теперішності і будучині.

Митрополит Андрей жадав, щоб «Святий Йосафат став джерелом прикладу, заохоти і сили для виховання української молоді в душі католицької віри, ідейності, мужності, побожності, прив'язання до Церкви, її молитов, обрядів, приписів і народних передань, зразком послуху і пошани батькам і старшим, взірцем чистого життя, витривалості, спраги до науки і знань, працьовитості, апостольства, святості живої віри, любові Бога, Церкви, душі своєї, надприродних ідеалів і діяльної любові до ближнього, особливо до вбогих, грішних і несвідомих у вірі».

Наступного дня після арешту в Польщі і свого повернення до Галичини 15 жовтня 1923 р. Митрополит Андрей оприлюднив довгострокову програму розвитку Греко-Католицької Церкви і праці духовенства. Називалася ця програма «Інструкція для оо. душпастирів. Ювілей св. свщмч. Йосафата».

У програмі було окреслено складові: програму-мінімум і програму-максимум. Мінімальною метою було «віддання честі і слави Богові у його святому Угодникові» — віддання належної честі його святому життю, його ідеї, посвяті, чеснотам, заслугам, мукам, силі й славі, та оборона його перед несправедливими закидами недругів.

Програма-максимум — сповнення обов'язку вдячності пам'яті про нього, щоб у той спосіб «за заслугами, прикладом і поміччю Святого зачерпнути нової великої сили для обнови нашого

церковного народного життя».

Від ювілею Митрополит очікував рясних плодів:

— зміцнення сили і діяльності духовенства, народу і Церкви;

— внутрішнього освячення українського суспільства силою і допомогою святого Йосафата;

— тіснішої прив'язаності кожного українця до католицьких передань і до церковного обряду;

— оживлення і розвитку апостольського духу і апостольської праці серед братів українців і білорусів, насамперед, в регіонах давнього поширення Унії і загалом в Росії і на Сході.

...На думку Митрополита, успіх пошанування св. Йосафата залежав від сумлінного і докладного пізнання історії, чеснот, сили і слави святого. Він радив священству «докладно перестудіювати життя святого Йосафата, історію Греко-Католицької Церкви, історію Унії, історію полеміки — між католицькою і православною Церквами; джерела і літературні пам'ятки того періоду. (Митрополит окреслив коло наявної на той час літератури). Враховуючи те, що до ювілею залишилось небагато часу, духовенству було доручено освоювати історичну і богословську спадщину спільними зусиллями. Цій справі мали послужити деканальні соборчики духовенства і катехитів. На кожному соборчику передбачалися доповіді і дискусії.

Глава Церкви застерігав від галасливості і формальності. Доповідь не повинна була зводитись до біографії святого (її мав знати кожен вірний). В ній вартувало відзначити «значення святого Йосафата в нашій церковній історії, теперішності, будучині».

Митрополит підкреслював: «В ньому (св. Йосафаті — М. Г.) і від нього — наша сила й наша будучина. За все те належить йому від нас велика й особлива вдячність, любов, честь і слава. Особливо тому, що ми рідні йому по роду, по обряду, по вірі святих, бо ми є зерно, яке зросло й доховалось на землі, зрошеній його святою кров'ю. А найлучшу честь йому віддамо, якщо ми самі пізнаємо його лучше й причинимось до того, щоби наші духовні діти пізнали й полюбили його, молились до нього й наслідували його...»

(Далі буде)

Михайло Гайковський,
кандидат історичних наук

Академік Володимир Овсійчук:

«Олекса Новаківський зміг дати своє візійне передбачення всіх тривог і всіх майбутніх трагедій, а може й видіння кращих часів, які можуть чекати Україну і не тільки її»

Виставка під назвою «Пробудження» в творчості Олекси Новаківського відкрилася нещодавно у Національному музеї у Львові. Ця виставка вперше висвітлює довголітню працю видатного українського художника над однією з його найцікавіших і водночас найменш досліджених мистецьких тем, дає можливість крок за кроком простежити хід образних задумів. До теми «Пробудження» митець повертався протягом усього життя, цій темі він присвятив понад 60 рисункових начерків та 17 малярських полотен. В образах цієї серії митець прагнув втілити свої переживання та роздуми, пов'язані зі сучасними йому процесами національно-культурного відродження України та зафіксувати власні пророчі візії великого майбутнього українського народу.

Щоб виразити у малярстві складний світ ідей та суспільних ідеалів своєї епохи, Новаківський звернувся до притаманного йому способу малярського вислову через трансформовані символіко-алегоричні образи, як правило, монументальні за формою. При тому їх ідейно-сміслові наповнення, як і характер малярської подачі, з бігом часу змінювалося відповідно до того, як змінювався сам художник на різних етапах творчого життя.

У першій з робіт художника на цю

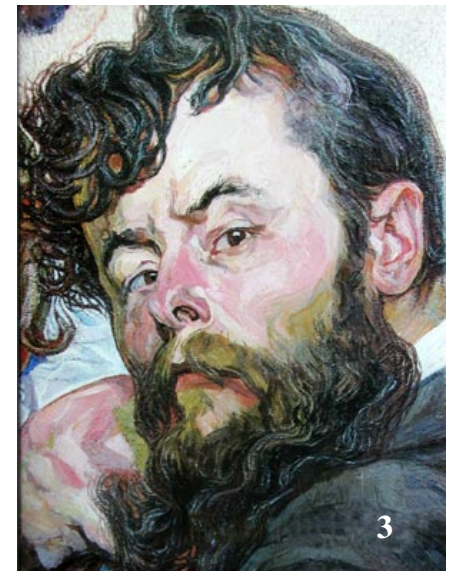
тему, виконану ще в Кракові на початку 1910-х років — «Пробудження на тлі образів» — художник піднімає суто філософську екзистенційну проблематику. Його захоплює образ ранньої юності, яка щойно пробуджується до повноти зрілого дорослого життя, довірливо розкриваючись назустріч своєму призначенню, як пуп'янок квітки назустріч сонцю. Поступово цей первісний задум модифікується у творчій уяві художника. Він хоче втілити у цій композиції величний алегоричний образ народження на початку ХХ століття нового українського мистецтва, насаженого віковими духовними традиціями українського народу та ідеями патріотизму («Пробудження. Наша штука», Краків, 1913 р. та серія начерків на цю тему).

З переїздом до Львова наприкінці 1913 року тема «Пробудження» набуває в творах Новаківського дещо іншого ідейного звучання. Під впливом вражень Першої світової війни він створює велике полотно «Пробудження на тлі Розп'яття» (1914 р.), що має характер символічного іносказання, сприймаючись як персоніфікований образ України, яка на тлі драматизму своєї історії пробуджується до нового духовного суспільного життя.

«Пробудження на тлі революції» — це ще одна оригінальна версія цієї композиції, нав'яна художникові буремними суспільно-політичними подіями в Радянській Україні. Художник вдається тут до складної знаково ілюзійної образної мови, втілюючи у багатофігурній алегоричній композиції свою тривогу за долю рідного народу та надію на його оновлення. Востаннє Новаківський звернувся до цієї теми за рік перед своєю смертю, навесні та влітку 1934 року, створивши понад 20 рисункових шкідів та велике малярське полотно «Пробудження на тлі підземелля». Цей твір, виконаний у пізній експресивній манері, має характер містично-пророчого видіння України, яка воскресає до нового життя, до висот загальнолюдської культури, покидаючи вниз, у підземеллях, свою історію, картини духовного рабства та страждань поневоленого народу.

Завідувач відділу мистецтвознавства інституту народознавства академік Володимир Овсійчук у своєму виступі зауважив: «Новаківський — складний майстер... Тема «Пробудження» незакінчена в нього. Та й не могла бути закінчена. Вона була актуальна кожної миті. І щоразу новий варіант «Пробудження» диктував інше бачення і прочитання миті життя, як є і сьогодні...»

Він змушує нас мислити, почувати,

1 — «Пробудження на тлі образів»;
2 — «Мойсей»; 3 — «Автопортрет»

спонукає нас співтворити, кожному з нас вселяє творчу думку. Такі візіонери

у мистецтві відіграють пророчу місію. У свій час Новаківський дав образ Мойсея, вражений Франковим «Мойсеєм». Але в своєму Мойсеї він дав відблиск образу Андрея Шептицького, унікальної особи вражаючого розуму, патріота, глибокого знавця людини і знавця свого часу. Новаківський повернувся до «Пробудження», в якому він зміг дати своє візійне передбачення всіх тривог і всіх майбутніх трагедій, а може й видіння кращих часів, які можуть чекати Україну і не тільки її...»

За матеріалами виставки підготувала Лідія Пуга

Програма урочистих заходів з нагоди 100-літнього ювілею Науково-мистецької фундації Митрополита Андрея Шептицького Національного музею у Львові

11 грудня

15:00 — Урочиста академія у Львівському національному академічному театрі опери та балету ім. Соломії Крушельницької

17:00 — М. Скорик. Опера «Мойсей»

12 грудня

14:00 — Відкриття виставки «Відгомін століть. Із скарбниці Національного музею у Львові»; відкриття оновленої експозиції «Українське мистецтво XVIII-початку XX століть»; відкриття фотодокументальної виставки

16:00 — презентація альбому «Національному музею у Львові — 100 років»

13 грудня

14:00 — відкриття оновленої експозиції «Давньоукраїнське мистецтво кінця XV-XVIII століть»

15:00 — спецпогашення ювілейних марок та конверта «Першого дня»

16:00 — Презентація альбому «Богородиця з Дитям і похвалою»

19 грудня

14:00 — презентація спеціального випуску часопису «Арт-клас»

Радіо «Воскресіння»

Релігійно-інформаційні

та культурологічні програми

Вінниця	УКХ	71,69
Ковель	УКХ	66,02
Дніпропетровськ	УКХ	68,36
Кривий Ріг	УКХ	71,63
Донецьк	УКХ	69,77
Маріуполь	УКХ	67,34
Ужгород	УКХ	69,53
Хуст	УКХ	70,04
Запоріжжя	УКХ	70,73
Івано-Франківськ	УКХ	71,24
Київ	ДХ	0,207
Київ	УКХ	68,51
Кіровоград	УКХ	66,98
Керч	УКХ	71,66
Севастополь	УКХ	67,25
Сімферополь	УКХ	66,68
Львів	УКХ	67,04
Миколаїв	УКХ	69,8
Первомайськ	УКХ	69,92
Котовськ	УКХ	67,25
Одеса	УКХ	70,52
Красногорівка	УКХ	66,08
Рівне (Антопіль)	УКХ	66,73
Тростянець	УКХ	68,75
Шостка	УКХ	65,93
Тернопіль (Лозова)	УКХ	69,83
Ізюм	УКХ	72,08
Харків	УКХ	67,13
Херсон	УКХ	71,9
Волочиськ	УКХ	68,72
Кульчіївці (Кам.-Подільський)	УКХ	70,76
Хмельницький	УКХ	67,7
Черкаси	УКХ	72,2
Чернівці	УКХ	69,26
Прилуки	УКХ	71
Чернігів	УКХ	69,47

**Перша програма
Українського радіо
(Всеукраїнська
ретрансляційна мережа
проводового мовлення)**

понеділок	21.30 – 21.50 год.
вівторок	21.30 – 21.50 год.
четвер	22.30 – 22.50 год.
п'ятниця	22.30 – 22.50 год.

На УКХ

Львівська радіотрансляційна мережа

Львів - 67,04 МГц

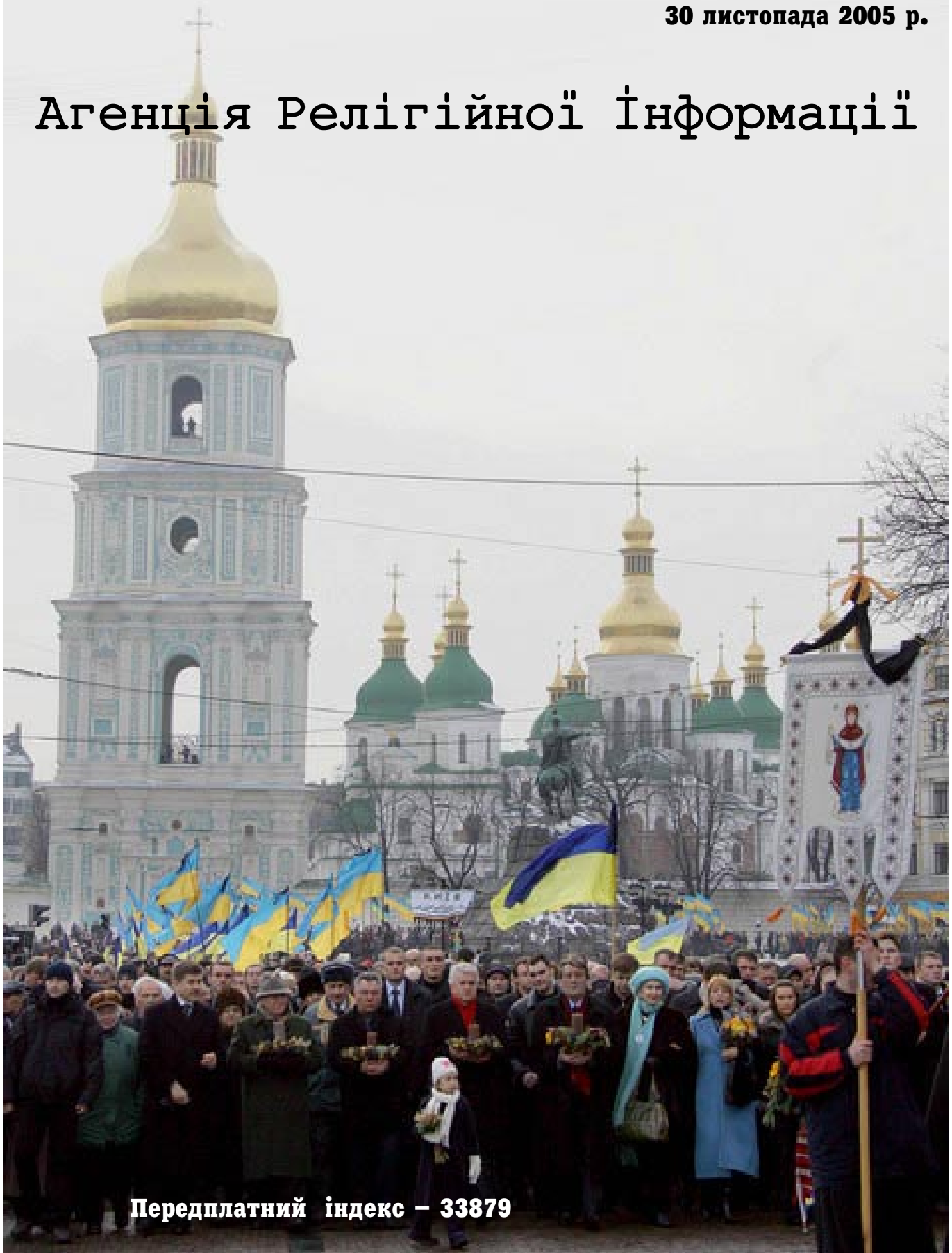
середа 18:40; субота 17:45; неділя 8:10

Слухайте нас в мережі Internet:

<http://www.rr.lviv.ua>

№11 (360)
30 листопада 2005 р.

Агенція Релігійної Інформації

Передплатний індекс – 33879